Буряадай луговодуудай урдынь соло суу бадархал

Сабшалан гээшэ Буряад ороной колхоз, совхозуудай ехэ баялигынь гээшэ. Теэд тэрээндээ ээн бусаар хандаха ёhогүйбди гэжэ Та тон зүб бэшэнэт. Бидэ, хүдөөгэй ажалшад, ооhэдынгоо байдал дээрэhээ энээнние харанабди. Колхоз, совхозууднай малдаа тэжээл, илангаяа үбhэ ехээр бэлэдхэжэ абабал, малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ, мяха, hү, ноохо ехээр абажа, олзо доходоо ехэ болгохо ха юм. Энэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

Үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха арга боломжомнай барагдашагүй. Ажахы бүхэндэ нуга, сабшалан элбэг. Теэд муу талань юуб гэхэдэ, hүүлэй жэлнүүдтэ сабшалан hайнаар харууhалагдахаяа болижо, тэндэхи ургаса дээшэлүүлхэ тушаа ёhотой хүдэлмэри хэгдэнэгүй.

Манайшье «Улаан Оронго» колхозые абаад үзэе. Колхознай хоёр мянга гаран гектар сабшалантай, тэрэнэй ехэнхинь үhалагдамаар. Тиигэбэшье ургасань бага байhаар. Жэшээнь, үнгэрhэн зун бидэнэр оройдоо 13100 центнер үбhэ бэлэдхэжэ абаабди. Теэд hайнаар үбэлжэхын тула гансахан үбhэн адагынь 30 мянган центнер хэрэгтэй гээшэ.

Манай колхоздо Зүүн-Оронго, Баруун-Оронго, Культура гэхэ мэтэ урэжэл ехэтэй сабшалан бии. Эндэhээ урдань гектарай 25—30 центнер үбhэн абтадаг hэн. Теэд мүноо гектарай оройдоо 10—15 центнер хуряагдана. Ушарынь юуб гэхэдэ, урдань эндэхи сабшалан hайнаар харууhалагдадаг, тэндэ наг шэбхэ ехээр гаргагдадаг, үhалагдадаг байhан аад, хожомоо орой хэрэглэгдэхэеэ болишоhон юм. Бүхы анхаралаа кукурузада хандуулаад лэ, сабшалангаа орхижорхиhон болонобди. Зүгөөр кукурузын силосэй малда хэды hайн тэжээл байгаашье hаань, үбhэгүйгөөр оодэлхэмнай бэрхэтэй.

Тиин hүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа үнгэрэгшэ жэлдэ нүхэд Рыжаков, Ендынов гэгшэдэй бэшэгтэй танилсажа, колхозой правлени, партком луговодуудай хүдэлмэридэ ондоохоноор хандадаг болоhон байгаа. Наг шэбхэ зөөхэ оньhожоруулагдаhан звено эмхидхэгдэжэ, үбэл, хабарай hарануудта нилээд ехэ наг шэбхэ сабшалан дээрэ зөөгдөө hэн. Мүн сабшалан борнойлхо, хурьhыень шүдэтэй катогоор соолохо, сабшалан үhалха хүдэлмэри ябуулагдаhан.

Илангаяа манай урдын бэрхэ луговодууд Лодой Кишиктуев, Нима Мангалов, Эрдэни Зодбоев, Балдан Гонсорунов гэгшэд эршэмтэйгээр ажаллажа гараа. Жэшээнь, Лодой Будаевич Кишиктуев оортоо даалгагдаhан сабшалан дээрээ хүдэлхынгоо хажуугаар, хүршэ «Коммунизм» колхозоор ябажа, луговодуудай хүдэлмэри шалгаhан, арга дүршэлоо хоорэжэ үгэhэн байна.

Колхозой правлени, партком энэ жэлдэ сабшалан hайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри хэхэ гэжэ шиидэнхэй. Мүноо наг

Сабшалан — манай баялиг

шэбхэ зөөгдэжэ, тошон халяагдажа байна. Шэбхэ зөөлгэдэ хойноо тэргэ шагтагалhан дүрбэн автомашина табигдажа, түрүүшын 2 мянган тонно аргал шэбхэ зөөгдэбэ. Бүхыдөө байгша ондо 9 мянган тонно наг шэбхэ зөөгдэхэ гэхэ гү, али энэмнай нёдондонойхиhоо нилээд ехэ болохо.

Буряадай луговодуудай урдынь суу соло бадаруулха тэмсэлдэ колхоз, совхозуудай арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүдэй хабаадалсахые Та, Андрей Иннокентьевич, дурадханат. Энээниентнай бидэнэр халуунаар дэмжэнэбди. Тиигээл хадаа Танай бэшэг зүбшэн хэлсэжэ, луговодуудайнгаа хүдэлмэридэ бодото туhаламжа хүргэхэ гэжэ шиидээбди. Луговодуудта даалгагдаhан участок бүхэндэ манай бүлэгэй гэшүүдые табилсаха гэжэ шиидээбди.

Эдэ нүхэд юун тухай хэлээб? Жэшээнь, нүхэр Цыренов колхозойнгоо луговодууд Кишиктуев, Зодбоев, Мангалов гэгшэдые магтаа. Эдэнэр 75—79 наhа хүрэнхэй. Эдэнэр колхозоо хүгжөөхэ талаар ехэ хүдэлмэри хээд, мүноо пенсидэ гаранхай. Тиигээшье hаа, дурлаhан ажалдаа, бүхы хүсэеэ табиха гэдэг совет хүнүүдэй hайхан абари зан эдэнэртэ гүйсэд бии. Бидэнэр эдэ луговодуудай ажалшье хэнгүй, минии нюдөөрөө хараад, луговодуудай хүдэлмэридэ туhалаашье hаань баяртай байхабди. Мүноо эдэнэрые амаруулхаар болоо. Тэдэнэрэй орондо залуушаг хүнүүдые луговодуудаар табихабди гэhэн нүхэр Цыреновэй мэдүүлгые бидэнэр зүбшөөбэбди.

Мүн луговодуудай бригадирые ондоо хүдэлмэриhөө сүлөөлхэ гү, али тусхай нэгэ агрономые сабшалангай түлөө харюусахаар табиха хэрэгтэй гэжэ хэлсээбди. Энээнhээ түрүүн юун болодог байгааб? Колхознай 13 луговодтой. Тэдэнэй нэгэнниинь бригадир тоотой, тэрээндэ үшөө сабшалангай участок даалгагдадаг. Тэрэ бригадир өөрынгөө участок дээрэ үнэн сэдьхэлhээ хүдэлөөд лэ, бэшэ луговодуудай хүдэлмэрые шалгаха, хараха сүлөөнь болодоггүй. Тиимэл хадань нүхэр Цыренов энэ асуудалые правлениин заседани дээрэ зүбшэжэ ойрын үдэртэ нэгэ хүниие тусгаар табихабди гэжэ найдуулаа.

Заседани дээрэ мүн колхозой правлениин шиидхэжэ шадахагүй асуудалнууд гараhан байна.

Минеральна үтэгжүүлгэ тухайшье абаад үзэе. Сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөхэ гээшэ hайн хэрэг, тэрэниие колхоз бэелүүлхэ. Колхозой МТМ-е даагша нүхэр Мокровто ойрын үдэрнүүдтэ наг шэбхэ зөөхэ оньhожоруулагдаhан үшөө нэгэ отряд бэлдэхэ даабари үгтөө. Мүн хонишод, малшадта аргал шэбхэ зөөхэ түсэб хүргэгдөө. Теэд энэ үтэгжүүлгэ үшөөл хаанашье хүрэхэгүй байна. Хэрбээ гектарай адагынь 3 центнер минеральна үтэгжүүлгэ тараажа шадабал, нилээд ехэ ашатай байгаа. Зүгөөр мүноо дээрээ республикын эмхи зургаанууд манай колхозые энэ талаар хангажа шаданагүй. Хубаарида хүртэhэн минеральна үтэгжүүлгэнүүднай гансахан огородой ургамалнуудта арай гэжэ хүрэнэ. Саашадаа Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлени колхоз, совхозуудые минеральна үтэгжүүлгээр хүсэд хангаха асуудал шиидхэхэ бэзэ гэжэ hанагдана.

Сабшалан үндэhөөрнь hайжаруулха асуудал хаража үзэе. Заримдаа луговодой хэдышье шэбхэ гарга, хурьhыень соолоҗо үгэг, теэд тэндэ үhа гаргаха hубагай заhагдаагүй hаа, сабшалангынь намаг болохо, дэгнүүл бургааhанда дарагдаха, тиигээд ногооной баян ургаса абахын аргагүй.

Жэшээнь, манай колхоздо мелиоративна зэбсэгүүд, мүн сабшалан hайбаруулхада хэрэгтэй элдэб машинанууд байхагүй. Тиин хүршэ байдаг Оронгын үhалуурнин системэнүүдэй управленидэ тиимэ техникэ байбашье, манда ямаршье туhаламжа хүргэнэгүй. Оронгын үhалуурнин системэ ёhотоор хүдэлнэгүй, ханаабуудынь муудашанхай, эхин хаалтань, үhа хубааридаг түхеэрэлгэнүүдынь гарhаа гарашанхай, үhаниинь сабшалан руу хэлхыгээр гаража, эндэ тэндэ шалбааг, намаг болоҗо дэгнүүлтэшэнэ. Юрэдөө республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи үhанай ажахын управлени колхозой сабшалан hайжаруулха, үhалха, намаг хатааха талаар өөрынгөө үялгые энэ Оронгын управлениин дүүргэдэг болохо тушаа эрилтэ табиха аргагүй юм гээшэ гү?

Тиихэтэй хамта эрдэм наукын түйлалтануудые сабшалан hайжаруулха хэрэгтэ зорюулха асуудал гараба. Манай колхозтой зэргэлээд Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы оршодог. Тэндэ сабшалан hайжаруулха талаар мэргэжэhэн научна хүдэлмэрилэгшэд, нэрлэбэл Николай Иванович Хребтов бии. Яахадаа эндэхи эрдэмтэд нэгэтэшье колхоздо ерэжэ, луговодуудай хүдэлмэридэ туhа хүргэнэгүй гээшэб?

Андрей Иннокентьевич, хараад үзэгты даа. Танай бэшэгые зүбшэн хэлсэхэ үедэ хэды олон асуудалнууд тодоржо, тэдэниие хойшо татангүй шиидхэхэ хэрэгтэй болоно. Иимэ асуудалнууд гансахан манай колхоздо тодорно бэшэ, мүн республикын бусад ажахынуудта үзэгдэхэ байха гэжэ hананабди.

Арадай хинагшад сабшалан дээрэ хэгдэжэ байhан хүдэлмэридэ анхарха тухай Танай, Андрей Иннокентьевич, дурадхалые бидэнэр бүрин дэмжэнэбди. Тоолоод үзэл даа. Манай республикада колхоз, совхозууд олон. Тус бүридэнь иимэ бүлэгүүд бии, бүлэг бүхэндэнь 10—15 хүн байха. Хэды олон хүн хиналта табиха гээшэб, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ луговодууд болон ажахынуудта ямар ехэ туhаламжа үзүүлхэ байна гээшэб! Тиимэhээ Буряад ороной колхоз, совхозуудай арадай хинагшад Андрей Иннокентьевич Батышевай дурадхалые дэмжэжэ, ооhэдынгоо анхарал сабшалангай хүдэлмэридэ хандуулжа, ниитын мал ажалые бардам ехэ үбhэ тэжээлээр хангаха хэрэгтэнь колхоз, совхозуудта бодотоор туhалаял.

Д. БУДАЕВ,
«Улаан Оронго» колхозой арадай хинагшадай бүлэгэй түрүүлэгшэ.
Р. БИМБАЕВ, Д. ЦЫДЕНОВ,
бүлэгэй гэшүүд.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№7 (10993) | 1966 оной январиин 9, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Д. Д. ХИЛТУХИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Буряадай уран зохёолые хүгжөөхэ хэрэгтэ ашa габьяатай байhанайнь түлөө, түрэhөөр 60 наhа хүрэhэнтэйнь дашарамдуулан, уран зохёолшо нүхэр **Хилтухин** Дапри Даниловичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан, 1966 оной январиин 8.

КПСС-эй XXIII СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

АРЬБАЛХА, ГАМНАХА

Партиин XXIII съездын хүндэлэлдэ зорюулан, ажалай вахтада жагсаhан Сэлэн-Дүүргэн заhабарилгын механическа заводойхид шэнэ уялга абаа hэн. Гүрэнэй түсэб болзоронь урид дүүргэхэ, продукциин нар hайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар тодорхой ажал хараалhан юм. Мүн 6 мянган түхэригэй металл, материал алмаха уялга абаhан hэн.

Тус заводой хүдэлмэришэд дорон жэлэй hүүлшын жэлэй түсэб абаhан социалис уялгын үргэлтые согсолжо үзэбэ. Урдахадаа абаhан уялгаяа үлүүгээр дүүргээбди гэжэ тэдэнэр шиидхээ. Бүхы дээрээ 18 мянган түхэригэй металл болон материал арьбангадаhан байба.

Металл болон материалнуудые гамнан арьбалха гэhэн Москвагай, Ленинградай промышленна предприятинуудай гаргаhан үүсхэлые заводой коллектив дэмжэбэ. Тэдэнэр өөрынгөө арга боломжо хаража үзөөд, шэнэ уялга абаба. Заводой хэрэглэмжэдэ үгэhэн металл, материалнуудые хэмнэлтэйгээр гаргашалха гэжэ хаалхаhаа гадна, үйлэдбэриин хаяадаhа хэрэглэхэ, түүхэй эд арьбалха гэжэ тэдэнэр шиидээ. Гамнан арьбалhан түүхэй эд, үйлэдбэриин хаядаhа зүбөөр хэрэглэхэ, гэжэ үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээн гаргаха гэжэ тус заводойхид хараалба.

ҮНЕЭН БҮРИhӨӨ 4264 кг

Хүдөө ажахын институдай hуралсалай ажахын haалишан, коммунист Зинаида Георгиевна МАКСИМОВА үнгэрhэн жэлдэ 17 үнеэнhээ 17 тугал абажа, дүн хамта 72100 килограмм гэхэ гү, али үнеэн бүриhөө 4264 килограмм hү haaба. Түрүү haaлишанда алдар соло!

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭТЭН

Республикымнай хэдэн эрхим модо бэлэдхэгшэдтэ шэнэ жэлэй урдахана хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. «Модо бэлэдхэлэй, модо урадхуулгын хүндэтэ мастер» гэhэн нэрэ зэргэдэ нэгэ предприятида таhалгаряагүйгөөр ажаллажа, гурбан жэлэй туршада гүрэнэй түсэб ходо дүүргэжэ байhан модо бэлэдхэгшэдтэ олгогдодог.

hайн ажалаараа шалгаржа ябаhан 26 түрүүшүүл модо бэлэдхэлэй хүндэтэ мастерай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Хоринн леспромхозой модо ашагша А. М. Логинов, Шулуутайн леспромхозой модо отологшо Т. Е. Марков, Худанай леспромхозой тракторист П. И. Павлов, Хүрбын леспромхозой жолоошон Л. А. Макаров болон бусад тэдэнэй тоодо оролсоно.

Н. ТЮРНЕВ.

ЭРШЭ ШАНГАДАhААР

Байгал далайн загаhашад республикынгаа арадай ажахын бусад hалбариин хүдэлмэришэдhөө гээгдэнгүй, КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсанхай. Үнгэрhэн жэлдэ загаhашадай ажалда ехэ амжалта туйлагдаашьегүй hаань, үбэлэй үеын хүдэлмэридэ муу бэшээр бэлдэбэ.

Республикымнай загаhа барилгын колхозууд тус бүридөө дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абажа, түрэл партиингаа ээлжээтэ ехэ хуралдаае ажалай бэлэгээр угтаха зорилготой. Баргажанай Хойто-Байгалай аймагуудай «Путь Ленина», «Рассвет» колхозууд мүльhэн дороhоо загаhа барилгые амжалтатайгаар ябуулжа байна. «Путь Ленина» колхозойхид үнгэрhэн жэлэй IV квартал соо 1250 центнер загаhа бариха түсэбөө 2898 центнертэ хүргэжэ, социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа hэн. Тэрэшэлэн Хойто-Байгалай аймагай «Рассвет», «Победа» колхозууд иимэрхүү амжалтатайгаар 1965 ониие түгэсхөө.

Энэ үдэрнүүдтэ загаhашадай дунда мүрысөөнэй эршэ улам шангадана. А. С. Кузнецовой, И. А. Колмаковой, А. К. Кирпичевэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд («Путь Ленина» колхоз) Баргажанай аймагай, мүн бусадшье загаhашадай дунда түрүүлжэ ябана.

А. НАМОЛОВ,
Загаhашадай союзай правлениин түрүүлэгшэ.

hААЛИШАДАЙ НАЙР

Оёорой совхоз Зэдын аймагта hаяхан тогтоhон ажахы юм. Тус совхозой haaлишадай үбэлэй түрүүшын баал hаяхан үнгэрбэ. Тэндэ haaлиин малшадай 1965 ондо хэhэн хүдэлмэриин дүн гаргажа, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй зорилго хараалhан ехэ хөөрэлдөөн болоо. Оёорой совхоз hү haaxa үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур хэдэн зуун центнер hү гүрэндөө тушааhан байна.

Ехээр hү haahaн олон haaлишадта нэмэлтэ түлбэри үгтэбэ. Тэрээндэ хүртэгшэдэй тоодо haaлишад Должон Буянтуева, Максар Дашиев, Анна Саликова, Олзо Цыренова, Нина Крюкова болон бусад ороно.

Совхозой haaлиин гүүртын коллектив энэ жэлдэ гүрэндөө 3800 центнер hү үгэхэ гэжэ шиидээ. Энэнь түсэбhөө 200 центнерээр дээшэ болоно.

В. КЛОЧИХИН.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй VIII сесси

Январиин 8-да Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй VIII сесси үглөөнэй 9 саhаа хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлбэ. Сессиин үзэмжэдэ табигдаhан нэгэдэхи, хоердохи асуудалнууд тушаа үгэ хэлэлгэн болоо. Эндэ Ашангын совхозой хонишон депутат Д. Б. ТАГАРОВА (Ашангын hунгуулиин округ), Зэдын аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Р. ПОТЕПАЛОВ, депутат В. Н. СИЛАКОВ (Ципиканай hунгуулиин округ), депутат Д. Ж. ЖАЛСАБОН (Посольскын hунгуулиин округ), депутат О. В. МАКЕЕВ (Улаан-Үдэ городой Свердловско hунгуулиин округ), депутат А. У. МОДОГОЕВ (Улаан-Үдын индустриальна hунгуулиин округ) үгэ хэлэбэд.

hүүлээрнь Буряадай АССР-эй арадай ажахые 1966 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай Хуулиие депутадууд нэгэн hаналаар баталан абаба.

Республикын Финансын министр нүхэр Ч. В. Ендонов бюджедэй юрэнхы дүн тухай элидхэбэ. Тэрэнэй оршонь 81525 мянган түхэриг, гаршань мүн иимэ байха. Республикын 1966 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуули нэгэн hаналаар баталагдаа. Мүн 1964 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое депутадууд нэгэн дуугаар баталан абаhан байна.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй долоодохи, наймадахи сессинүүдэй хоорондо абтаhан республикын Верховно Соведэй Президиумэй Указууд баталагдаба.

Энээгээр Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй VIII сесси хүдэлмэрээ дүүргэбэ.

МОСКВАhАА МЭДЭЭСЭНЭ

Совет делегаци Пекиндэ буугаа

ПЕКИН, январиин 7. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь А. Н. Шелепин түрүүтэй Советскэ Союзай делегаци эндэ буугаа.

Энэ делегаци Вьетнамай Ажалшадай партиин Центральна Комитедэй, Вьетнамай Демократическа Республикын правительствын уряалаар Ханой ошожо ябаhан байна.

Советскэ Союзай делегаци Ханой ерэбэ

ХАНОЙ, январиин 7. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь А. Н. Шелепин түрүүтэй Советскэ Союзай делегаци эндэ ерэбэ. Делегациин самолёт Вьетнамай ниислэлэй оршондохи аэродром дээрэ буугаа. Делегациин гэшүүд түр зуура амарhанай hүүлээр Ханой ошожо, Ба Динь гэдэг талмай дээрэ баярай оршон байдалда угтагдаа.

Хо Ши Мин Советскэ Союзай делегацитай уулзаба

ХАНОЙ, январиин 7. (ТАСС). ДРВ-гэй Президент Хо Ши Мин хани ёhоор ДРВ айлшалжа ерэhэн КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь А. Н. Шелепин түрүүтэй Советскэ Союзай делегацитай мүнөөдэр уулзаба.

Энэ уулзалгада ДРВ-гэй Премьер-министр Фам Ван Донг, Вьетнамай Ажалшадай партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан, ДРВ-гэй Национальна суглаанай саг үргэлжын комитедэй Түрүүлэгшэ Чыонг Чинь болон Вьетнамай бусад хүтэлбэрилэгшэд хабаадаа. Уулзалгань хани халуун оршон байдалда үнгэрөө.

СССР-эй партийно-правительственнэ делегаци Монгол Арадай Республика ошохоёо мордоо

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй СССР-эй партийно-правительственна делегаци Монголой Арадай-революционно партиин, Монголой Арадай Республикын правительствын уряалаар албанай хэрэгээр Улаан-Баатар ошохоёо январиин 7-до Москваhаа мордобо.

Энэ делегацида КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуров, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. В. Андропов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Оборонын министр Р. Я. Малиновский, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай таhагые даагшын орлогшо М. А. Полехин, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй Хальмагай обкомой нэгэдэхи секретарь Б. Б. Городоков, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, Казахай ССР-эй культурын министр Л. Г. Галимжачова, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Советскэ Союзhаа МНР-тэ байдаг элшэн сайд Л. М. Соловьев гэгшэд ороно.

СССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэhэн Ярославска вокзал дээрэ Советскэ партийно-правительственна делегациие нүхэд Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев болон бусад үдэшэбэ.

МНР-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Н. Лувсанчултэм, Монголой посольствын хүдэлмэрилэгшэд, совет болон монгол журналистнууд үдэшэгшэдэй дунда бии.

(ТАСС.)

Гаванадахи конференци дээрэ Ш. Р. Рашидов үгэ хэлээ

ГАВАНА, январиин 7. (ТАСС). Совет делегациин толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ш. Р. Рашидов Азиин, Африкын, Латиин Америкын арадуудай hаналаа нэгэдэлгын нэгэдэхи конференциин үсэгэлдэр үглөөнэй пленарна заседани дээрэ үгэ хэлэбэ.

США-гай капиталистнуудай толгойлдог империализмда, колониализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда эсэргүү манай хамтын тэмсэлые бүри ехэ дэлисэ далайсатай болгохын тула гурбан түбиин империализмда эсэргүү хүсэнүүдые нэгэдүүлгэдэ али бүхы туhа хүргэхэ зорилгоор энэ конференцидэ совет делегаци ерэhэн байна гэжэ Ш. Р. Рашидов онсолон тэмдэглэбэ.

Совет делегациин толгойлогшо Гурбан түбиин hаналаа нэгэдэлгын эмхи байгуулха гэhэн дурадхалые дэмжээ. Дайе эсэргүүсэн, сүлөөтэ, бэеэ даанги байдалай түлөө тэмсэлдэ жагсан бодоhон, арадуудай зэбсэгтэ тэмсэлые совет арад дэмжэнэ гэжэ мүн лэ мэдүүлээ. Гурбан түбиин арадуудай hаналаа нэгэдэлгын хоёрдохи конференциие Каирта үнгэргэхэ урлал хэhэнэйнь түлөө баясажа байhанаа Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын арад зондо, президент Гамаль Абдель Насерта совет делегат элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Вьетнамай баатар габьяата арадта эсэргүү США-гай эзэрхэг хархис дайе эрид шууд буруушаагаад, вьетнам арадта Советскэ Союзай ехэ туhаламжа үзүүлжэ байhан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. «Совет ороной үгэhэн сэрэгэй техникын: самолёдуудай, ракетэнүүдэй, артиллериин, hомо хэрэгсэлнүүдэй ба бусад зүйлнүүдэй сүлөөтэ байдалайнгаа түлөө тэмсэгшэ вьетнам тэмсэлшэдэй гарта шадаал hаа түргөөр орохынь тула шухала бүхы юумэ хэнэбди» гэжэ Ш. Р. Рашидов тэмдэглэнэ.

Совет делегат Вьетнамда эсэргүү американска империалистнуудай эзэрхэг хархис ябуулгые дары зогсоохо эрилтэ табиба.

Ш. Р. Рашидов Азиин, Африкын, Латиин Америкын арадуудай hаналаа нэгэдэлгын конференциин хүндэлэлдэ зорюулан, колониализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда, империализмда эсэргүү тэмсэлэй талаар гурбан түбиин hаналаа нэгэдэлгын недели жэл бүри январиин 3-hаа 10 хүрэтэр бүхы дэлхэй дээрэ үнгэргэдэг болохо гэhэн дурадхал оруулба.

Энэ агууехэ уг зорилгын түлөө тэмсэлдэ бүри нягтаар эмхидэн жагсахыень тус конференцидэ түлөөлэгдэhэн национальна эмхинүүдые, тэдэнэй хүдэлөөе нүхэр Рашидов совет делегациин үмэнэhөө халуунаар уряалба.

Совет делегациин толгойлогшын үгэ хэлэхэдэнь, конференциин делегадууд хани халуунаар, нэгэнтэ бэшэ нэрьесэ альга ташан угтаа. Үгэеэ дүүргэмсээрнь бүхы залай зон хүл дээрээ бодожо, совет делегациин хүндэлэлдэ нэрьемэ шангаар альга ташаба.

Мохаммед Айюб Хан Лал Бахадур Шастритай хөөрэлдэбэ

ТАШКЕНТ, январиин 7. (ТАСС-ай тусхай корр.). Пакистанай Президент Мохаммед Айюб Хан, Индиин Премьер-министр Лал Бахадур Шастри үдэрэй туршада хоёр дахин уулзажа. Инди Пакистан хоёрой харилсаанда хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Алжиро-Совет харилсаа холбоон

АЛЖИР, январиин 7. (ТАСС). Алжирай Арадай-Демократическа Республикада баригдаха үhанай хаалтануудай проект табиха, барилга хэхэ гурим тухай Алжиро-Совет протокол эндэ баталагдаа.

Энэ протоколтой зохилдуулан, Кабили, Константина, Оран, Мостаганем, Тиарет гэжэ департаментнуудтахи гандадаг 8500 гектар газар үhалха 25 бага, 3 дундуур хаалтанууд баригдахань.

Мүнөөдэрэй ТАШКЕНТ. Узбекистанай үйлсэ. ТАСС-ай фотохроника.

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй тогтоол хүсэндэнь хүргэе

АНДАЛДАХА, АБАЛСАХАДА ТУҺАТАЙ

Коммунизм байгуулха замаар шууд дабшажа ябаһан манай орондо ажал хэрэгтээ эдэбхи үүсхэл гаргаха эрхэ байдал хүн бүхэндэ олгогдонхой. Зохёон байгуулха, шэнэ юумэ удамаршалха хэрэгтэ партиимнай зүгһөө тон ехэ анхарал хандуулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэреэр ороноймнай промышленностиин урда айхабтар ехэ зорилгын табигдаад байхада, бүхэниитэ хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл бадаруулха, оюун бэлиг, шадабарииие үргэнөөр хэрэглэхэ тон шухала.

Манай республикын промышленна предприятинуудта техническэ дэбжэлтын түлөө тэмсэл ябуулагдажа эхилһээр үни болоо. Мүнөө промышленностиие хүтэлбэрилгэ һайжаруулха, түсэблэлгэ нарижуулха, предприятинуудай үйлэдбэриие экономическа талаарнь һайнаар урмашуулха тухай асуудалай табигдаад байхада техническэ дэбжэлтын түлөө тэмсэл бүри үргэдэхэ, предприятиин экономикотой нягта холбоо барисаатайгаар ябуулагдаха болоно. Партиин ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд республикымнай промышленностиин научно-техническэ бүлгэмэй гэшүүдые творческо бүри ехэ амжалтада зоригжуулһан байна. Тус бүлгэмэй зэргэдэ таба мянга шахуу инженер, научна хүдэлмэрилэгшэд, техник, экономист, үйлэдбэриин бусад мэргэжэлтэд жагсанхай.

Һүүлэй үедэ манай научно-техническэ бүлгэмэй гэшүүд Ленинград, Москва, Свердловск, Киев городуудай түрүү предприятинуудтай, научна эмхи зургаануудтай холбоо барисаа байгуулжа, үйлэдбэридөө түйлажа байһан баян дүй дүршэлыень халан абадаг болоо.

Техническэ пропагандын талаар хүдэлмэри ябуулхадаа, бэе бэеэ дабталсахагүйн тула научно-техническэ бүлгэмэй, ухаалан зохёолгын ба уралан нарижуулгын бүлгэмэй соведэй хүдэлмэриин түсэбүүд партиин горкомой бюрогоор баталагдадаг болоһон байна. Тиимэ түсэбэй ашаар промышленностиин һалбаринуудай хоорондо холбоо барисаатайгаар техническэ пропаганда ябуулха арга олдоно. Тэрэшэлэн область, хизаар хоорондын харилсаанай талаар һүүлэй үедэ бага бэшэ ажал хэгдэжэ байна.

Үнгэрһэн жэлдэ Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй шудхалаашадай научно-техническэ конференци Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэжэ, металл хайлуулха ба шудхалаагай үйлэдбэридэ шэнэ материал хэрэглэхэ талаар дүй дүршэлөө андалдан абалсалга болоо һэн.

Коломенскын хүндэ машина бүтээдэг заводой инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэй холбоо барисаа байгуулжа, техническэ дэбжэлтын талаар ехэ туһаламжа абанабди. Бидэнэй гуйлтаар тус заводой хүтэлбэрилэгшэд инженернүүд С. П. Феськов, И. М. Базылев гэгшэдые манай республикада эльгээһэн байна. Тэдэнэр өөһэдынгөө заводто хэрэглэжэ байһан шудхалаагай хэб хэдэг шэнэ материал абажа ерээ. Тиин локомотив-вагон заһабарилгын заводой металл хайлуулдаг цехүүдтэ тэдэ инженернүүд өөһэдынгөө түйлаһан бодото дүй дүршэлтэй олон хүдэлмэришэдые танилсуулһан, харуулжа үгэһэн байха юм.

Хүндэ машина бүтээлгын коломенскын заводой коллектив хэб бэлдэхэ хүдэлмэри сүм оньһожоруулһанай ашаар нэгэ тонно шудхалаагай өөрынь үные аяар 6 түхэригөөр хямдаруулаа.

Кузнечно-прессовэ түхеэрэлгэ гаргадаг Азовой заводой шудхалаа хэдэг үйлэдбэридэ карбонатна элһэн элбэгээр хэрэглэгдэдэг болонхой. Манай республикада ерэһэн тэрэ заводой түлөөлэгшэ, инженер Александр Кириллович Симонов шудхалаагай хэбүүдтэ карбонатна элһэ хайшан гэжэ хэрэглэхэ талаар дүй дүршэлтэйгөө танилсуулаа һэн.

Буряадай республикын заводуудай металл хайлуулдаг цехүүдтэ карбонатна элһэ үргэнөөр хэрэглэдэг болоо һаа, аяар Уураалһаа асарагдажа байһан үнэ ехэтэй кварцева элһэ гүйсэд һэлгэжэ шадаха болонобди.

Научно-техническэ бүлгэмэй гэшүүд научно-техническэ пропагандын байшантай хамта һүүлэй үедэ промышленна продукциин, мүн барилгын шанар һайжаруулха, ажалай эмхидхэлые научна ёһоор табиха талаар бага бэшэ хүдэлмэри хээ. Промышленностиин, барилгын организацинуудай, транспортын инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгатай экономическа конференци үнгэргэгдэһэн байна. Гадна, Москва, Уралай түрүү предприятинуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаа һэн.

Конференцидэ хабаадагшад Москвагай түрүү предприятинуудай коллективүүдэй продукциин шанар ямар аргаар һайжаруулгатай, свердловскынхидай промышленна эстетикэ хэрэглэжэ байһантай танилсаа бэлэй. Тэрэшэлэн Москва, Ленинград ошожо, автомобильна транспортын түрүү һредприятинуудай ажалай дүй дүршэлтэй танилсаһан тухайгаа хэдэн хүн хөөрэжэ үгөө һэн.

Технико-экономическа тэрэ конференци дээрэ хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууды бэелүүлхэ талаар республикымнай предприятинуудта яһала хүдэлмэри ябуулагдана. ЛВРЗ, «Электромашина», «Теплоприбор» заводуудта, сэмбын фабрикада ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулха талаар ехэ алхам хэгдээ, үйлэдбэриин культура дээшэлүүлэгдэнэ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанар һайжаруулгада зорюулагдаһан ухаалан зохёолгын олон дурадхал нэбтэрүүлэгдэнэ.

Ленинградай новаторнууд нүхэд Храповицкий, Родин гэгшэдэй манай эндэ ерэхэдээ харуулһан инструментнүүдэйнь чертеж үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ эхилээ. Жэшээнь, «Электромашина» заводто спиральна отолуур һайнаар хэрэглэгдэнэ, удаан саг соо хурсадагдангүйгөөр ашаглагдана, металл арьбалха хэрэгтэ ехэ ашатуһатай байһанаа харуулба.

Судна заһабарилгын заводто токарь-новатор Красиков, ленинградайхидай жэшээгээр, гурбан ондоо үүргэ дүүргэхэ тусхай зэмсэг бүтээжэ, токарна станогто хэрэглэбэ. Тэрэнэйнь ашаар токарь отолуурнуудаа һэлгэхын тула станогоо оло дахин байлгахаяа болижо, ажалайнгаа сагые ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ аргатай болоо.

Республикымнай олохон предприятинуудта бэлиг, шадабари ехэтэй новаторнууд олон гээшэ. ЛВРЗ-гэй уран гартан Поздеев, Кыштымов, «Электромашина» заводой — Золотайко, судна заһабарилгын заводой — Кузнецов, Красиков гэгшэдые хэн мэдэхэгүйб. Тэдэнэй бүтээһэн хэрэгсэлнүүд Эрхүүдэ эмхидхэгдэһэн выставкэ дээрэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

Промышленна үйлэдбэри дээрэ техническэ дэбжэлтын талаар иимэрхүү ажал хүдэлмэри хэгдэжэ байбашье, һүнэй промышленностиин предприятинуудта, хүдөө ажахыда тон бирагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө болотор нэгэшье колхоз, совхоздо научно-техническэ бүлгэмэй эхин организаци байгуулагдаадүй байһаар. Саашадаа эдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ байнабди.

П. ХАНТАЕВ.
техническэ пропагандын байшангай директор.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ЭТИГЭЛ

Урдань «Улаан Оронго» колхозой фермэ дээгүүр ябахада, дандаа наһажаал болоһон хүгшэд хүдэлдэг, залуу басаганай үнеэ һаажа һуухань харагдадаггүй бэлэй. Эндэхи залуушуул долоое гү, али арбадахиие дүүргээ болоходоо, саашаа һурахамнай гээд ябашаха. Һураха хэрэгтэйншье аргагүй. Зүгөөр түрэл колхоздоо хэн туһалха юм? Үбгэржэ, утэлжэ ябаһан түрэлхидэй ажалые хэн халан абаха ёһотойб гэжэ хэнэйшье толгойдо балай ородоггүй һэн.

Харин Сэсэг Ангурова хамагһаа ондоо байшоо. Тэрэ 7 класс дүүргээд, һаалишанаар хүдэлхэ дуратай байһанаа һаалиин фермые даагшада хөөрөө һэн.

Сэсэгэй эхэ Дулма Санжиевнас хэн мэдэхэгүй һэм даа. Бүгэдэндэ жэшээ харуулжа ябаһан эхэнэр. Сэсэг өөрөөшье һайн мэдэхэ. Малайнгаа хойноһоо үдэр һүнигүй оролдожо ябадаг, «ядалсанаб, хүндэ байна» гэжэ эхынгээ дуугарһые Сэсэг нэгэтэшье дуулаагүй юм. Сэсэгэй эжы 27 жэлдэ малшан ябаал. Нилээд удаан саг гээшэ ааб даа.

Сэсэг ажалдаашье түргэн дүршэжэ эхилээ. Суггаа хүдэлдэг аха нүхэдыньшье али болохоор туһалаа. Энэ фермэ дээрэ хүдэлжэ байдаг коммунист һаалишад Ринчин Дамбиевна Батуева, Нея Пантелеевна Собенникова гэгшэд тушаа Сэсэг һанан һанан хөөрэдэг һэн.

Ангуровагай жэшээгээр Людмила Жамсаранова, Намжилма Юмова, Ольга Хитуева болон бусад басагад һургуули дүүргээд сэхэ һаалишад болоо. Эдэнэр өөһэдынгөө эхэнүүдые һэлгээ бшуу. Сэсэгэй дүү басаган Катяшье баһа эгэшэтээ суг хүдэлжэ эхилбэ. Тиигэһэн мүртөө басаган үдэшын һургуулида ороод, һуралсалаа саашань үргэлжэлүүлээ.

Эгэшэ дүү хоёр суггаа хүдэлжэ, али нэгэнэйнгээ амжалтаар баясажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ ябаа. Катя һураха хүсэлэнтэй, зоотехник болохо зорилготой байгаа. Хүдөө ажахын техникумдэ орохоор бэлдэжэ эхилээ. Тиигэбэшье мүнөө Катя партийно-советскэ һургуулида абтажа, зоотехник гэһэн мэргэжэлтэй болохонь.

Сэсэг хоёр жэлэй саада тээ партида абтаа һэн. Энэ ушар ёһотойл һайнлэрынь болоһон байха. Тэрэниие фермэ дээрэньшье, колхозой парткомдошье халуунаар амаршалаа бэлэй. Уданшьегүй Оронгын коммунистнууд Сэсэг Ангуровае колхозойнгоо парткомой гэшүүнээр һунгаба. Ехэл этигэл найдабари ха юм даа. Эрхим жэшээгээр, амжалтатай ажалаараа энэ найдабарида хүртэхэл ёһоороо хүртөө. Сэсэгэй жэшээгээр арба гаран комсомол басагад һаалишад болоод хүдэлжэ байна.

1964 оной һүүл багаар Центральна фермэ дээрэ партийна бүлэг байгуулха гэһэн хөөрэлдөөн гараба. Тиихэ үедэ тэндэ долоон коммунист ажаллажа байгаа. Түрүүшын суглаан зарлагдаба. Бай-

---

ЭХЫН БАСАГАН

«Валя мүрысөөндэ түрүүлбэ. Тэрээнһээ жэшээ абагты!

(Нютагайнь зоной хөөрөөнһөө)

Бадма хүгшэн бүхы наһаараа мал ажал дээрэ хүдэлһэн. Мүнөө хайнаг үнеэдые харууһалдаг. Дулаанай үедэ малаа һайнаар харууһалжа, ууса, гадартай болгоод, үбэлэй янгинама хүйтэнэй болоходо һанаа амархан ябадаг. Шадамар лэ хүнүүд тиигэдэг ха юм даа. Зун, намарай сагта адуулагдажа, таргалһан мал үбэлэй ямаршье хүйтэндэ гасалданагүй. Илангаяа Аха нютагта, хайнаг харууһалдаг газарта энэмнай ехэ удхатай. Малда аргагүй ехэ тэжээл бэлдэгдэжэ абтадаг нютаг бэшэ хадаа, зунай үедэ малые һайнаар харууһалаагүйдэ аргагүй бшуу. Баһашье һаамхай үнеэдые дааһан һаалишад малаа ганса тобир тарганаар ондо оруулха бэшэ, харин ашаг шэмэ ехээр абахые оролдолсоно. Хэды жэлдэ нигэжэ ажаллажа байхадаа Бадма Убушеева ажалайнгаа баян дүршэлые өөрынгөө басаганда дамжуулан үгэнэ.

Эхын халуун энхэрэл Валиин досоо хододоо һанагдадаг. Валя багахан байгаа. Үшөө һургуулида һуража, арадаа сүүмхэ зүүгээд, эрдэм һургуулиин хойноһоо ябахадань: «Ажалшье һаа эрдэм» гэжэ Бадма хүгшэн басагандаа заадаг, урда хойноо дахуулжа ябаад, ажалдаа туһалуулдаг байһан. «Хүн болохо багаһаа...» гэжэ арадай дунда хэлсэдэг. Тиигээд Валя бэежэхэдээ эхэдээ бүри туһатай боложо, ажалда ороһон юм.

Залуу хүн ажалда ороходоо ажабайдалайнгаа нэгэ богоһые алхажа, урдахи олон харгы замайнгаа нэгэндэ орожо, һанал бодолоороо өөрынгөө замые арюудхаба, ажал дээрээ үльгэр жэшээ харуулхын хойноһоо эрмэлзэдэг нэгэ ёһо заншалтай ха юм. Халирхайгаар гэшхэжэ ябаһан хүн харгы замһаа хадууржашье болодог. Үри үхибүүдэйнгээ һайн һайхан ябахада, үндэр наһатай боложо ябаһан эсэгэнэр, эжынэр һайн юрөөл дурдажа ябадаг. Валя эжыгээ гомдохоогоогүй, эгээл тиимээр хүмүүжүүлэгдээ.

«Валя Убушееваһаа жэшээ абагты! Валя мүрысөөндэ түрүүлээ!». Иимэ үгэнүүд «Коммунизм» колхоз йхидой дунда таражал байдаг. Валя һаалишан болоһоор хэдыхэн жэл болоо юм ааб даа. Бүхы хүнүүдтэ заахаар тиимэ ехэ дүршэл энэ басаганда бии гэжэ хэншье хэлэхэгүй. Теэд энэмнай жэшээтэ һаалишан. Юумэндэ оролдосотой, бэрхээр хандадаг. Аха нютаг огсом үндэр хада ууланuудтай. Зэрлиг амитанай — буга, хандагайн, бааббгайн байрладаг энэ нютагай үдхэн тужа, үнгэ бүриин ногоо, сэсэг ургадаг үбэр майла, жалга һудалаар һүрэг мал адуулжа ябахада тиимэ амархан аал?! Амарханшье байхагүй. Эхын һургаал абаһан энэ басаган эндэл ажаллана ха юм. Хэзээ нэгэтэ намар Бата-Ошор Бакшахановай агнахаяа гараад, эгсэ эрье хабсагай дээрэһээ унажа ябаһан морёо унагаажархиһаниень һанагшаб. Иимэшье ушар болодог даа. Хайнаг мал гээшэмнай эгсэ үндэр бооригие бэлэхэнээр дабаадхидаг, заримдаа эмээл моритой хүниие урдаа оруулангүй, холо тайга уруу бэлшэжэ ябашадаг зантай. Хайнагууд дошхон, солбон, һэргэг. Залуу гунжан хайнагые бариад һаажа туршагты! Шадал багатай хүн шандааһыень һулараажа шадахагүй байха. Дэлэнгынь хатуу. Зарим хүнүүд «хайнаг баринхаар, һарлаг үнеэдые бариһан дээрэ» гэлсэгшэ.

Валя иимэл зантай үнеэдые харууһалдаг. Өөрынгөө дураар нёдондо шэнэ гунжадые даажа абаа һэн. Аяар 21 хайнаг үнеэд. Зундаашье, үбэлдөөшье, эды үнеэдые барижа, үдхэн тоһолиг һү һаажа, гүрэндөө худадлана. Валя жэлэй дүрбэн сагта үнеэдые нэгэ газарта байлгажа харууһалдаг бэшэ, харин малайнгаа байрые ходол һэлгэжэ байдаг. Зундаа Сагаан голдо, намартаа Бэлюутэдэ, үбэлэй сагта — Доодо Тэргэтэдэ нүүжэ ошодог.

«Коммунизм» колхоз малайнгаа үүлтэр һайжаруулжа, хайнагуудые олошоруулжа байна. Хайнаг мал тэжээхэдэ үдхэн тоһолиг һүн ехээр абтадаг юм. Һүүлшын хоёр-гурбан жэлэй туршада залуу хайнаг үнеэд бүришье олон болоо. Түрүүшынхээ тугалааһан гунжад аминдаа гүүртэ болгогдоно. Энэ гүүртэнүүдтэ ажаллахаар залуушуул эльгээгдэнэ. Мүнөөнэй наһажаал болоһон һаалишад хэр угһаа мал үдхэжэ байһан туладаа, залуу үетэниие һургажа, ажалайнгаа баян дүршэлтэй танилсуулна гээшэ. Теэдшье залуушуул хүсэ шадалтайшье ха юм. Бадма хүгшэнэйшье Валяа һургахадань ямар һаалишан болооб! Ёһотойл замай залууршан. Мүрысөөндэ эгээл түрүүлэн ябадаг хүниинь болонхой. Колхозой мал ажал дээрэ залуушуул хүдэлдэг боложо, түрүүшүүл олошороо. Урдань хоёр-гурбан жэлэй саада тээ энэ колхоздо оройдоол 7—8 һаалишад жэлэйнгээ түсэб дүүргэдэг байһанаа, мүнөө бүри олон болоо.

Нэгэтэ колхозой конторо соо коммунистнууд суглараһан юм. Суглаан болоо. Тиихэдэ Валя Убушеева партида ороһон байба. Гансахан жэлдэ һайнаар хүдэлөөд, иимэ нэрэ зэргэдэ хүртөө бэшэ, харин һүүлэй хэдэн жэлэй туршада жэшээтэ һайнаар ажаллаһан, комсомолой арюун нэрэ солые дээрэ үргэжэ ябаһан хадань нютагайнь коммунистнууд Валиие партиин зэргэдэ абаа ха юм. «Ажал дээрээ жэшээ харуулхаб. Түрүү онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхын түлөө тэмсэхэб...» гэһэн үгэнүүд Валиин партида ороходоо бэшэһэн тангариг соо байдаг. Валя үнэн сэдьхэлһээ тиигэжэ бэшээ ха юм.

Мүнөө һаалишан Валя Убушеева 21 хайнаг гунжадые харууһалжа байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ 13 мянга 500 килограмм һү һааха түсэбтэй аад, тэрэнээ нэгэ һараар уридшалан бэелүүлээ. Урзанда баһал 13 мянган килограмм һү һаажа, нютагтаа суурхаа һэн. Залуу һаалишанай ажал хэрэг үндэрөөр сэгнэгдэжэ, Валя аймагай Советэй депутат болонхой. Зоной эгээн найдабаритай хүниинь. Колхозойнгоо гүүртэ дээрэ хэдэн жэл удаа хүдэлжэ, магтаал хайрадашье оло дахин хүртэһэн байха. КПСС-эй Ахын райком, аймагай Советэй гүйсэдкомһоо үнэтэ шан, Хүндэлэлэй грамотануудые абанхай.

Ахын түрүү һаалишан Валя Лопсоновна Убушеева шэнэ жэлдэ ажалай бүри ехэ амжалта түйлаха зорилготой партиингаа XXIII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна.

Д. ДУГАРОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын Октябрьска райондо баригдажа байгаа Зүүн Сибириин Культурын институтдай байшан.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

КОНФЕРЕНЦИИН ДҮН ЗҮБШЭЛГЭ

ПЕТРОПАВЛОВКА. Тээсгэн, декабриин тэн багаар, районно партийна конференци болоо һааб даа. Тус конференци дээрэ ажахын, соёл культурын байгуулалтада, партийна хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнууд элирхэйлэгдэһэн, саашанхи зорилгонууд тодорхойлогдоһон бэлэй. Тиимэһээ тэрэ конференциин дүнгүүдые партийна эхин организацинуудай хамтын суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ мүнөө хаа хаанагүй эмхидхэгдэжэ байна. Делегадуудай үгүүлһэн шүүмжэлхы ажаглалта, һанамжа дурадхалнуудые бэелүүлхэ, конференциин тогтоол хүсэндэнь хүргэхэ талаар хэмжээ ябуулганууды суглаан бүхэн тодорхойлно.

Тиихэтэй хамта КПСС-эй XXIII съездые эрхим амжалтаар угтаха тухай хөөрэлдөөн коммунистнуудай гол анхаралда байна.

И. ПОПОВ.

БАГШАНАРАЙ ХУРАЛДААН

Хэрэн тосхондо Түнхэнэй аймагай багшанар сугларжа, 1965—66 оной һуралсалай жэлэй түрүүшын хахад жэлэй үрэ дүн тухай хөөрэлдэбэ. Тиихэдээ нэн түрүүлэн һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие эмхидхэн ябуулгада багшанарай бэелүүлхэ үүргэ тухай элидхэл зүөшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалаар аймагай Советэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Петухова элидхэһэн юм.

Удаань Тоорын дунда һургуулиин багша нүхэр Донборова хүүгэдэй интернациональна хүмүүжэл тухай һонирхолтой элидхэл хээ.

Суглаанай эсэстэ үргэн ниитэ зоной дунда элдэб асуудалаар элидхэл хэдэг, лекци уншадаг, хөөрэлдөө үнгэргэдэг эдэбхитэй хэдэн багшанарта партиин райкомой Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаба.

Б. ШИРЕТОРОВ.

СОВЕТ ЗАСАГАЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АРЮУН ЗАМАЙ АЛХАМУУД

БУРЯАД орондо болон Забайкальеда Соведүүдэй түлөө элитэ эмхидхэгшэдэй нэгэн ябаһан Николай Степанович Кабашевай наһа бараһаар 45 жэл болобо. Тэрэ хадаа 1905 онһоо партиин гэшүүн байһан, политическэ сүлэлгөөр манай эндэ ерэһэн хүн байгаа. Энэ гайхамшаг хүн, большевик, революционер тухай хөөрэхэ дуран хүрэгдэнэ.

РЕВОЛЮЦИИН ДҮЛЭН СООГУУР

1905 оной революциин дүлэтэ үдэрнүүд. Владимирска губерниин Городищи тосхондохи Савва Морозовой бүд нэхэлгын фабрика. Арба найматай залуу хүдэлмэршэн Кабашев фабрикын хүдэлмэришэдэй дунда политическэ хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулдаг байба. Суглаа, митингнүүд дээгүүр үгэ хэлэхэдээ, хүдэлмэришэдые зэбсэггэ хүдэлөөндэ хабаадалсажа хаанта засагые унагаалсахые уряалдаг байгаа.

Ноябрь гараба. Фабрикын хүдэлмэришэд большевигүүдэй хүтэлбэри доро гартаа буу зэбсэг барин бодоо. Нютагайнь засаг баригшад хасаг отрядые дуудан асаруулаа. Тэдэнэртэй тулалдаан эхилээ. Тэрээндэ Кабашев хабаадалсаба. Хүлөө хүндөөр шархатаашье һаа, барикадаа орхёогүй.

Тэрэ Владимирскын түрмэдэ ороо. Жандармын офицернүүд шангаралдан, хатуугаар мүшхөө. Н. С. Кабашев харюушье хэлэжэ үгөөгүй. Хэды шархатаад байгаашье һаань, сохёо, хашаа.

1906 ондо Николай Степанович Кабашев Москвагай сэрэгэй сүүдэй урда зогсобо. Гурбан үдэрэй туршада мүшхэбэридэ орожо тамалагдаа һэн. Хаанта засагта эсэргүүсэжэ, зэбсэгтэ буһалгаанда хабаадалсаһанай түлөө тэрэ 4 жэлэй болзороор түрмэдэ хаагдаад, Сибириин сүлэлгэдэ наһан соогоо байхаар шиидхэгдэһэн байна. Фабрикын бүд нэхэгшэ, залуу большевик Кабашев ородой түрүүшын революцида иигэжэ хабаадалсаһан байгаа.

ЗАРАЛГА, СҮЛЭЛГЭ

Сүүдэй һүүлээр хатуу хашалта гээшые Кабашев үзөө. Хүл гараа гэнжэлэгдэшоод, Россин үргэн дайда дээгүүр хэдэ мянган модоной зайда халуун хүйтэниие мэдэнгүй туугдаа.

Хаанта засагай үедэ Сибирь хадаа сүлэлгын газар байжа, политическэ олохон ударидагшадые өөрынгөө хизаарта багтаагаа. Сибириие зурад гараһан Москвагай тракт шадар һууһан зон хаанай хуулида хашагдан сүлэлгэдэ ябаһан хүнүүдые яһала хараһан байха. 19 наһатай Кабашев эгээл тэрэ харгыгаар түмэр гэнжэ хүл, гартаа шагтагалан гараһан байна. Гээшье һаа, хатуу хэһээлтэһээ зоригынь хухараагүй. Хаанта засагта улам дураа гутан, ерээдүйдэ батаар найдажа ябаа.

Яһанай гаратар ябаһан тамата харгынь холо хойно үлөө. Одоол Байгалай үмэнэхи газар дайда дээрэ гэшхэгдээ. Нэршүүдэ сүлэгдэгшэдые хаадаг Алгачын түрмэ. Тэндэ үдэр, һүниие мэдэнгүй хүндэ хүдэлмэри хэһэн байха.

1909 оной декабрьда Н. С. Кабашев Баргажанай бар тайга руу наһан соогоо байхаар сүлэгдэбэ. Тэрэ үедэ Баргажан хадаа Байгал далай хаалтатай, орьёл үндэр хадануудаар бүһэлэгдэһэн гүн тайгын оёор гэжэ тоологдодог байгаа. Ошоһон хүн тэндэһээ гарахагүй гэжэ бодогдодог һэн гэхэ. Тиимэһээ энээн руу политическэ сүлэлгэдэ эльгээгдэһэн хүнүүд ябуулагдадаг байба.

Кабашев харгыгүй хабшуу зүргөөр алхалһаар 1910 ондо Баргажанай Һүбэ нютаг хүрэжэ ерэһэн байгаа. Бага һүдэб доходдог, хурса нюдэтэй, хонгор зээлэн шарайтай хүбүүе тэрэ тосхонойхид угтаһан юм. Тэндэхи дабһанай заводто хүдэлмэришэн боложо ороод байхадаа, сүлөөтэй сагтаа эрдэм мэдэрэлээ дээшэлүүлэн һуралсаа. Нютагай арад зоной дунда хүндэтэй боложо, тэдэнэртэй хамаг байдал зүбшэн хэлсэдэг байба. Гадна ойлгууламжын хүдэлмэри зоной дунда ябуулдагаараа Һүбэ, Алга тосхонуудай тарияашадые эмхидхэн, большевигүүдэй партиие һайшаагшадай бүлэг бии болгоо. Тэдэнэр түрүүшын Совет байгуулхын түлөө тэмсэл эмхидхэһэн байна. Тиигэжэ 1920 ондо Баргажанай уездэ партийна түрүүшын эмхинүүдэй нэгэн байгуулагдаһан юм.

ОКТЯБРИИН ОДОН ДОРО

Октябриин социалис революциин илалтын дохёо Баргажанда хожомдод гэжэ дуулдаа. Н. С. Кабашев тэрэ үеын политическэ ажабайдалай гол барижа ябаа. Уездын түрүүшын Соведэй һунгагдахада, Николай Степанович эдеэ хоолой асуудалые (продкомиссар) эрхилдэг тушаал даажа, ехэхэн хүдэлмэри ябуулһан байна. Тиихынгээ хажуугаар ажалшадай суглаа, митингнүүд дээгүүр үгэ хэлэхэдээ, большевигүүдэй партиин арад зондо ямар ехэ туһа асарха байһан тухай ойлгуулжа үгэдэг байба.

1918 оной январьда Николай Степанович Прибайкалиин партийна конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсажа, тэндэ РСДРП(б)-гэй Прибайкалиин комитедэй гэшүүнээр һунгагдаһан байха юм. Тэрэ оной июньдэ Дээдэ-Үдэдэ болоһон областиин ажалшадай түлөөлэгшэдэй съезддэ хабаадалсаа.

Партийна конференциһээ бусаһанайнгаа һүүлээр Кабашев Баргажанда РСДРП(б)-гэй ячейкэ эмхидхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. 1918 оной июльдэ Баргажанда уездын большевигүүдэй түрүүшын ячейкэ тогтоогдоо. Эмхидхэлэйнь суглаан дээрэ тэрэ ячейкын түрүүлэгшээр һунгагдаба.

1918 оной августда Дээдэ-Үдэдэ болон Баргажанда совет засаг унаад, сагаантан засагта орожо, хархис муухай хара ябуулга эхилһэн байгаа.

БОЛЬШЕВИГҮҮДЭЙ ПОДПОЛИ

Кабашев болон бусад большевигүүд сагаантанай аашалалдажа байһан үедэ подполидо ороод, арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри нюусаар ябуулба. Тиихэдээ Семёновой армида татагдаһан залуушуулые болюулха, үездэ сагаантанай засагые унагааха талаар революционно хүсэ эмхидхэн жагсааха хүдэлмэри ябуулаа. Тэрэнэйнь ашаар Шитхаанай залуушуул сагаантанай армида алба хэхээ арсаһан байха юм. Тэрэнь сагаантаниие гааруулаа.

1919 оной январьда зэрлиг отряд тухирһан нохойдол галзууран орожо ерэбэ. Тэдэнэр Алга тосхонһоо большевик Кабашевые баряа. Улайтар халааһан галай түмэр худхуураар хайраа. Ухаа мэдээ алдатарнь сохёо наляа. Үхөө гэжэ һанаһан бандидууд тэрэниие газаа саһа руу гаргажа хаяһан байна. Нютагайнь таряашад үхэхээ хэбтэһэн Кабашевые хүршэ тосхондоо абаашажа нюуһан байгаа, бэе һайнтай байһан дээрэһээ тэрэ һараһаа үлүүтэй саг соо хэбтээд, үхэлые дабаһан байха юм.

Николай Степанович мүрдэлгэ дээрэ үгээ үгэжэ үгөөгүй. Тиихэдэ: «Большевигүүд нүхэдөө худалдадаггүй» гэһэн юм. Бандидууд газаа хаягдаһан Кабашевые удаан саг соо бэдэрээ, оложо ядаа. Нютагайнь зон тэрэниие нюугаа. Энэ юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, Кабашев тэндэхи ажалшадай һанаха байха хүниинь байгаа ха юм.

ПАРТИЗАНУУДАЙ УДАРИДАГША

1919 оной һүүлээр, 1920 оной эхеэр уездэ партизанска хоёр отряд байгуулагдаба. Большевик Кабашев тэдэниие эмхидхэгшэдэй нэгэн байгаа. В. Д. Волгиной командалдаг партизан отрядта комиссар, удаань П. П. Морозовой отрядай штабай начальник, политическэ хүтэлбэрилэгшэ болоо. Тиихэдээ хүтэлбэрилхы шадабаряа тэрэ харуулаа.

Партизан тэдэ отрядууд дайшалхы бэрхэшээлтэй замаар дабшаба. Тэдэнэр Баргажанай ой тайга, намаг налхи соогуур, Яруунын үргэн дайдаар үдэр һүниие мэдэнгүй ябажа, сагаантаниие ябаһан газартаа бута сохин гараһан байха. Тиигэжэ Буряад оронойнгоо газар дайдые сагаантанай һабарһаа сүлөөлэлсэжэ, совет засаг байгуулалсаһан намтартай.

1920 оной эхеэр Николай Степанович Шэтэ хото шадар болоһон тулалдаанда баатарай үхэлөөр унаһан байна. Большевик Кабашев 33-тайдаа наһа бараа. Тэрэнэй хамаг наһаниинь совет засагай түлөө тэмсэлдэ, ерээдүйн гэгээн гэрэлтэ байдалда зорюулагдаһан байгаа.

С. КОНОВАЛОВ.

ХААДХУУРТАЙ МҮРНҮҮД

ВЕТВРАЧ ЗАЛХУУРАА ГҮ...

Үнгэрһэн арба нэгэ һарын тур... да Хурамхаанай совхозой нэгэ... отделениин фермэдэ 500-гаад га... гарзалаа. Һара үнгэрхэ бүри га... үхэл олошоржо байгаа һэн. Я... шалтагаанһаа иимэ хохидол б... ноб?

— Ехэнхидээ хүйтэ абажа ү... нэ, заримдаа энэ тэрэ осол боло... үе мүсөө хухаржа, гарзатаха ... дал али олон үзэгдэдэг, — гээд ... хозой мэргэжэлтэд, отделениие ... тэлбэрилэгшэд һэнгэргүйхэнөөр ... рюусажа байха юм. Энээндэнь яа... үнэншэхын аргагүй. Гахайнуу... иимэ олоор хосоржо, гарзалжа б... хадань совхозой мэргэжэлтэдэй ... наа амар һуухань гайхалтай.

— Ветеринарна врач манай ... жэлдээ нэгэл ерэдэг юм. Үбшэн ... шоонхонуудые аргалжа, эмшэлхэ ... жэ оролдоногүй. Аргаа ядахадаа ... һэн поршоонхонуудые бэе д... тэбэрижэ, хоёр модоной газарта ... даг ветеринарна пункт абаа... ушар болодог, — гээд гаха... Фея Сосова гомдоно.

Поршоонхонуудаа юугээр эдеэ... нэ гэжэ һананат? Томо гахайнуу... үгэдэг тэжээлээр. Эдеэнэй муу ... һээ поршоонхонууд туража, оло... хосорно. Гахайнуудта дабһан ... нэгүй. Байрань хүйтэн, зүг ... тээһээ һалхин хүүежэ байдаг. Я... байрада поршоонхонууд яажа бай...

Иимэ байдалда ороод байх... жиирэй гахайшанай һанаагаа ... догынь тон зүб.

Отделениин ветеринарна ... М. Доржиева үхэһэн гахайда акт... биха болоходоол фермэ ерэдэг. ... шоонхолхо гахайнуудай байрада ... зинфекци хэгдэнэгүй. Үнгэржэ ... хэдээ гахайнууд хүйтэн байрада ... шоонхолно.

Гахайнуудай үбэлжэхэ байра... дагай. Гахайшадай дунда соци... мүрысөөн эмхидхэгдэнэгүй. Ой... ламжын хүдэлмэри тон һула.

Иимэ хэсүү байдалтай сов... хүтэлбэрилэгшэд яажа эбсэнэ ...

Г. БАРАННИКОВ.

...л тушаагаа үнэн зүрхэнһөө, сэ... руунь хэлсэбэ.

— Фермынгээ байдал тушаа ...үү хэлэгты. Фермэ дээрэтнай ...рагүй, һүншье ёһоор һаагдана...үй. Коммунистнууд яһала олон ... юмта, бусадаа ударидаха, нү...дтөө жэшээ харуулха уялгатайт. Коммунистнууд фермынгээ хэрэ...й түлөө харюусаха ушартай. ...эмнай партиин хуули ёһон,—

Тиибашье фермын хэрэг удангүй заһаржа эхилээ. Үбһэнэй хоморшье һаань, хэршэһэн һолоомо ууралда дэбтээгээд, дрожжоор эһээдэг түхеэрэлгэ хүдэлжэ заһалба. Һүнэй оросошье хараа байса дээшэлээ. Энэ хубилалта коммунистнуудай оролдолгоһоо эшэ һудалтай гэжэ парткомдо нэгэтэ хэлсэжэ байгаа һэн.

НАЙДАБАРИ

...жэ парткомой секретарь нүхэр Э. Санжиев тиихэдэ шанга ...илтэ табяа бэлэй.

Тиигэжэ партийна бүлэг эм...дхэгдээд, тэрэниие хүтэлбэри...гшээр Сэсэг Хулбаевна Ангуро... һунгагдаа. «Фермэмнай үнэн...е даншье ехээр гээгдэлдэ оро...оо гэхын аргагүй. Зүгөөр ду...глалнууд яһала бии юм ааб даа. ...раха хүн гүб, али үгы хүн ...б» гэһэн бодол Сэсэг Хулбаев...гай сэдьхэл дары эзэлээдхёо ...н.

Жэлшье дүүрэжэ, эндэхи һаалишад хэһэн хүдэлмэриингөө дүн хамталба. Үрэ дүнгынь зориһон соонь. Һү һааха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнь түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэбэ.

Иигээд үдэр хоногууд, һаранууд ажал хүдэлмэриин охин соогуур һубарилдаад лэ үнгэржэ байба. Сэсэг Ангуровагай ажабайдалда, баһал шэнэ ушаралнууд... Тэрэниие парткомой гэшүүндэ дахин коммунистнуудынь һунгаба. Бүри һая болоһон суглаан дээрэ фермын коммунистнууд өөһэдынгөө бүлэгэй хүтэлбэриие найдаба.

Мүнөөшье фермын байдал һайн. Нёдондо урзанданайхиһаа 200 центнерээр ехэ һүн һаагдаа.

— Фермын коллективэй һайнаар хүдэлдэг болоһон ушарта минии хаба юуншье ехэ байхаб даа. Һүнэй түлөө тэмсэлые партийна бүлэг ударидаа. Ударидажа шадаа гэжэ һанаа хадаа нүхэдни намайе хоёрдохёо харюусалгатай энэ хүдэлмэри даалгаа юм бэзэ,—гэжэ нүхэр Ангурова хитэнгеэр хөөрэхэ юм.

Мүнөө фермын малшад болохоёо байгаа партиин XXIII съездын хүндэлэлэй вахтада жагсанхай. Мүрысөөндэ коммунистнууд лэ түрүүлнэ. П. П. Собенникова, С. Х. Ангурова гэгшэд һү һааха жэлэй түсэб үшөө ноябрь һара соо дүүргээ һэн. КПСС-эй XXIII съездые угтажа байхадаа, гүрэндэ һү худалдаха мүнөө жэлэй түрүүшын кварталай түсэб мартын 25-да хүсэндэнь хүргэхэбди гэжэ центральна фермын малшад уялга абанхай.

Мүнөө тус фермэ дээрэ зургаан коммунистнууд хүдэлнэ. Гансал Екатерина Ангурова һургуулида ошонхой. Коммунист бүхэн нюдэн дээрэ. Тэдэнэй ажал хэрэг, ажаһуудал хуу альган дээрэ байһандал юм. Ямар нэгэн юумын болоодхёо һаань, фермын малшад партиингаа гэшүүдтэ, групоргдоо заатагүй хандаха. Эдэнэр шиидхэбэриинь олохол байха гэжэ мэдэнэ ха юм. Энэмнай этигэл найдабаридань хүртэһэнэй гэршэ болоно.

Тээсгэн Улаан-Үдын аймагай партийна конференци болоо һэн. Тэрэ ехэ хуралдаанда морилһон делегадууд Сэсэг Хулбаевна Ангуровае областной партийна конференцидэ хабаадаха эрхэтэйгээр делегат болгон һунгаба. Ехэ дээдын этигэл найдабари даа.

Олоной үзүүлһэн этигэл найдабари. Олоной дунда Хүн болоһон, олондо хүндэтэй болоһон, олоной хэрэгэй түлөө бэеэ хайрлангүй хододоол урагшаа шармайжа, эдэбхи үүсхэлээр дүлэ бадаран ябадаг Хүн иимэ ехэ этигэл найдабарида хүртэдэг ха юм даа. Этигэл дээрэ этигэл.

З. ТЭЛИН.

АГЫН ҺУРАГШАД МАНАЙ АЙЛШАД

Үргэн Ононой хоймор. Баатар уулын хормойдо оршодог Будалан нютаг түүхэ домогоо түүреэлгэһэн газар. Тэндэ Бабжа Барас баатар хариин дайсадай халдан орожо ерэхэдэ, сухарюулһан түүхэтэй. Сэрэг нарһад сэхэ урдаһаатнай ерэжэ ябаһандал жарыхэ. Тэдэ нарһад добтолгодо ороһон сэрэгшэдтэл, дайсанай зүрхэ харяагаа, һүрыень һүнөөгөө гэхэ. Тэрээн тухай домог түүхэдэ хэды хэлэгдээ, бэшэгдээ гээшэб!

Эгээл тэрэ нютагта түрэһэн, хүлөө шоройдоһон, һургуулиин богоһо алхажа, эрдэмэй дардам харгы дахаһан эдир хүбүүд, басагад омогтой, хүхюутэй зугаатай. Тэдэнэр һуралсалай жэлэй түрүүшын хахадые сэгнэлтэ һайнтайгаар дүүргэһэндээ омогтой. Эрхим сэгнэлтэ абаһан, ударник нэрэдэ хүртэһэн хүүгэд тэдэнэрэй дунда олон.

Эдэнэр Шэтын областиин Агын национальна округой Будаланай 8 жэлэй һургуулиин 7-дохи «б» классай һурагшад. Үбэлэйнгөө амаралтын үедэ экскурсяар түрэл Буряадайнгаа түб хото—Үдэ ерэһэндээ баяртай. Юуб гэхэдэ, манай эндэ анха түрүүшынхеэ ерэһэн байгаа ха юм. Тэдэ эдиршүүл Улаан-Үдэдэ дүрбэн үдэрэй турша айлшалха зуураа, городой үзэсхэлэн газарнуудтай танилсаба.

Хизаар ороноо шэнжэлэлгын республиканска музейн түүхын ба байгаалиин таһагууд тэдэнэрые ехээр һонирхуулаа. Театр, кино хаража, һанал сэдьхэлээ ханаа. Городой түүхэтэ газарнуудаар ябажа танилсаа.

Аяар холын Ага нютагһаа ерэһэн тэдэ хүүгэд городой промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдэй хэжэ, бүтээжэ байһан продукци хаража гайхаа. Шэл амһартануудай хайшан гэжэ гаргагдадаг, трикотажна хубсаһануудай яажа нэхэгдэдэг байһаниие хараһанаа тэдэ эдиршүүл һонирхон хөөрэнэ. Буряадаймнай гигант—локомотив-вагон заһабарилгын заводой үйлэдбэри бүришье һаа һонирхолтой байгаа.

Улаан-Үдэ ерэжэ, хараһан үзэһэн бүхы юумэнүүдээ мартахагүйгөөр бэшэжэ, андахагүйгөөр анхаралдаа хадуужа абаһан байна. Һурагшад гэшэ түбһэн юумэндэ һонюуша зон. Али бүхы юумые алдангүй, ойндоо бүхөөр хадуужа абадаг.

Классайнгаа һурагшадтай хамта ерэлсэһэн тэдэнэрэй багша Баатар Цымпилович Цырендашиев редакцидамнай ерэжэ, һургуулиингаа хүдэлмэри тухай тобшоор хөөрэбэ.

Будаланай 8 жэлэй һургуулиинь дэргэдэ буряад литературын, хизаар ороноо шэнжэлэлгын бүлгэмүүд хүдэлдэг байха юм. Буряад хэлэ, литературын багша байһан нүхэр Цырендашиев литературынь бүлгэмые хүтэлбэрилдэг. Тэрэ бүлгэм литературна хуудаһа долоон хоног бүхэндэ гаргадаг байхаһаа гадна, «Ононой урадхал» гэжэ гар бэшэгэй журнал гаргана. Тэрэнэй хуудаһанууд дээгүүр һурагшадай бэшэһэн шүлэг, рассказ, арадай аман үгын зохёол болон бусад гаргагдадаг байха юм.

Буряад литературынь бүлгэмэй гэшүүд ерэхэ зун округ соогуураа ябажа, арадай аман үгэ суглуулха зорилготой.

Будалангай һурагшад түрэл нютагайнгаа урдыншье, мүнөөнэйшье үеын байдалые харуулһан музей эмхидхэхэ зорилготой. Мүнөө тэрэнэй материал суглуулагдажа байна.

— Будалангай найман жэлэй һургуули 1967 ондо дунда һургуули болгогдохо юм. Мүнөө тэндэ шлако-бетоноор баригдаха хоёр дабхар байшангай һуури табигдаа. Эндэ ябаһан 7-дохи классай һурагшад дунда һургуули дүүргэлгын түрүүшын шалгалта бариха юм,—гэжэ нүхэр Цырендашиев хөөрэнэ.

Н. ЦЫБЕНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: манай республика айлшаар ерэһэн Агын национальна округой һурагшад.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

Республикын эдиршүүлэй слёт

УРАН БЭЛИГТЭН, БАЯН ХЭШЭГТЭН

Һурагшадай үйлэдбэриин бригадануудай амжалтануудые харуулһан выставкээр слёдто хабаадагшад һонирхоно.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Эдир залуу наһан! Ямар жаргалтайб, ямар һайхан бэ, ямар сэнгүүб! Залуу үетэнэй урда үргэн харгы зам нээлгээтэй. «Һураха, һураха, үшөө дахин һураха» гэһэн агууехэ Ленинэй заабариие тэдэнэр бэелүүлжэ, ерээдүйн гэгээн гэрэлтэ коммунизм тээшэ дабшажа ябана ха юм даа.

Залуушуул хүхюутэй, зугаатай. Эдэ үдэрнүүдтэ республикын һурагшадай VII слёт боложо байна. Январиин 8-да, слёдой нээгдэхэ үдэр, республикымнай зүг бүхэнһөө хэды олон һурагшад энэ слёдто ерэһэн байгааб! Эдэнэр домогто долоон жэлэй дорюун алхам хэжэ дүүрэһэн хойно, шэнэ табан жэлэй эхин дээрэ сугларaa.

Эдир залуушуулнай эндэ суглархадаа гар хооһон ерээгүй ха юм. Тэдэнэр уран гартан, уран бэлигтэн. Манай республикын һургуулинуудта 300 гаран бригада хүдэлөө, 12 мянган һурагшад, эдиршүүл колхоз, совхозуудай полинууд дээрэ гаража, таряа талха ургуулаа. Фермэнүүдээр ошожо, малай түл түлжүүлэлсээ. Эдэнэй хэһэн хүдэлмэриин дүн слёт дээрэ гаргагдажа байна. 1965 оной туршада эдир һурагшадай туршалгын участогуудта 1058 гектар ороохо таряан, 392 гектарта овощ, 308 га хартаабха, 244 гектарта саахарай свёкло, 237 гектарта кукуруза ургуулагдаһан байха юм. Энээнһээ гадна, эдир һурагшад зунайнгаа амаралтын үедэ ажахынуудта үбһэ тэжээл бэлдэлсэһэн, сабшалан һайжаруулалсаһан, бусад ондоо хүдэлмэридэ хабаадалсаһан байха.

Мүнөө республикын слёт дээрэ уран бэлигтэнэй асарһан баян хэшэгэй дээжэ харуулагдана. Арайтар багсалан табяатай алтан шаргал шэниисын залаа, адар томо саахарай свёкло, амтан эдеэтэ огородой хэшэг хэн асараад, сугларһан зоной анхарал татааб? Мухар-Шэбэрэй дунда һургуулиин һурагшад. Эдэнэр аймагайнгаа ажахынуудта 200 гектарта ороохо таряа, 60 гектарта саахарай свёкло болон овощ тарижа, баян ургаса ургуулһан, 33 мянган дальбараа дэгжээһэн байна. Энэмнай бага хүдэлмэри гээшэ аал! Һурагшадай оролдосотой ажалай ашаар түйлагдаһан ха юм.

Улаан-Үдын аймагай Ехэ-Куналейн дунда һургуулиин һурагшадай хэһэн, бүтээһэн юумэ баһал бии. Эндэхи биологиин багша Лилия Кирилловна Свечниковагай хүтэлбэри доро һурагшад ажаллажа рассадагүйгөөр капуста ургуулдаг арга шудалаа. Энэ аргые шэнжэлхэдэ, манай республика дотор майн 10-най үеэр капуста тарихада һайн байһаниинь элирээ. Иимэ болзорто тарилгаяа үнгэргөөд, эндэхи һурагшад гектар бүриин 800 центнер ургаса хураһан байна. 1966 ондо тус һургуулиин туршалгын участогта 2 гектар газарта рассадагүйгөөр капуста таригдаха юм.

Энээнһээ гадна, тус һургуулида үгэрсэ тарилга хоёр янзаар туршагдажа үзэгдөө. Түрүүшынь туршалгын үедэ микроэлементнүүдые оруулхада гектар бүриһөө 300 центнер ургаса абтаа. Хоёрдохи туршалгадань ургасын гаража байхада хөөтэй уһаар гурба дахин уһалагдажа, га бүриин 500 центнер ургаса хуряагдаа.

Эдиршүүлэй дунда «нуурай эзэд» болоһон эдэбхитэйшүүл бии. Кабанскын аймагай Колесовско найман жэлэй һургуулиин 30 һурагшад 64 мянган нугаһа шахажа, 120 гаран центнер шубуунай мяха гүрэндөө тушаагаа. Нугаһанууд 62 хоногто байлгагдажа харууһалагдаһан, бүхы шубуудайнь 91 процентнь бүрин бүтэн дэгжээгдэһэн байна. Мүн энэ аймагай Твороговско найман жэлэй һургуулиин 16 һурагшад хоёр звено боложо, 18 мянган нугаһанай дальбараа дэгжээһэн байха юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Зэдын, Захааминай, Сэлэнгын, Баргажанай аймагуудтахи һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд һайнаар ажаллаа. Бүхы дээрэнь тоолон гаргахада, ахалагша классуудай һурагшад 5099 гектар газарта кукуруза, 5344 гектарта ороохо таряа, 4 мянга шахуу гектарта хартаабха болон овощ, мүн хүдөө ажахын бусад ургамалнуудые колхоз, совхозуудта таряа.

1965 ондо һайнаар ажаллаһан һурагшад, эдиршүүлэй 15-ниинь Москвада арадай ажахын түйлалта харуулдаг выставкэдэ ошоо. Хоёрдохи Бүхэсоюзна слёдто Колесовско найман жэлэй һургуулиин һурагша М. Хайрулина, Оронгын дунда һургуулиин һурагша Н. Эрдынеева, Улаан-Үдын 1-дэхи интернат-һургуулиин һурагша Д. Батуев гэгшэд хабаадаа. Тиихэдэ Саратов городто үнгэргэгдэһэн эдир агрохимигүүдэй Бүхэсоюзна слёдто олон һурагшад ошожо ерээ.

Эдир наһанай эршэ суурян үшөө ехээр долгилог! Иимэ урялозунгтойгоор республикымнай һурагшад, эдиршүүл слёдоо үнгэргэжэ байна. Һуралсалдаа, ажал хэрэгтээ шэнэ амжалта түйлахыень слёдто хабаадагшадта хүсэе!

А. СЕЛЬВЕРОВ.

Янза бүриин һонин

Зүүн Сибириин курортнууд

Гайхамшаг гоё һайхан байгаалитай Зүүн Сибирьтэ курорт болон амаралтын байшангуудые бариха ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдана. Профсоюзуудай курортнуудые даадаг Красноярскын Советэй түрүүлэгшэ Василий Непомнящий АПН-эй корреспондентдэ иигэжэ хөөрөө:

— Братск хото шадар хүнэй гараар тогтоогдоһон далайн эрьедэ, айхабтар һайхан байгаалитай газарта «Братск» гэһэн амаралтын байшан баригдажа байна. Ерэхэ зун хүнүүд тэндэ амаржа эхилхэ. «Сибирские Саки» гэдэг аргалха талаараа айхабтар һайн шанартай, Красноярай хизаарта суурхаһан «Учун нуур» курорт шэнэдхэгдэжэ байнхай.

Эрхүүгэй оршондо «Ангара» гэжэ курорт байгуулагдажа байна. Урдань тэндэ санатори байһан юм. Энэ курорт урдынхиһаа гурба дахин олон хүнүүдые байлгаха. Эрхүүгэй областьдохи Сагаан голой эрьедэ «Шэнэ Усолье» гэһэн, 1300 хүнэй амарха курорт барихаар хараалагдана.

Тиихэдэ Тувагай «Уш-Бельдыр», «Чедыр» курортнууд шэнэдхэгдэхэ юм. «Уш-Бельдыр» курортын уһан эмшэлхэ шанараараа Баден-Баденай аршаанһаа дутуугүй юм. Красноярай хизаарта, Кожаново тосхоной хажууда Кисловодскын нарзанай маягтай аршаан олдоо. Хожомоо эндэ курорт баригдаха.

Шэнэ табан жэлэй турша соо Сибириин санаторинуудта амарагшадай тоо 3 дахин, амаралтын байшангуудта амарагшадай тоо 2 дахин олон болохо.

— Нёдондо Зүүн Сибириин курорт болон амаралтын байшангуудта 70 мянган хүн амараа, — гэжэ Василий Непомнящий хэлэбэ. — Шэнэ табан жэлэй һүүл багта манай курортнуудта 200 мянгаад хүн амарха аргатай болохо.

(АПН).

Сусеевтэнэй гурбадахи диссертаци

СССР-эй Наукануудай академиин хэлэ шэнжэлгын институдай эрдэмтэдэй совет Хальмагай ниислэл хото — Эльстын багшанарай институдай һургагша Данара Сусеевада хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэ олгохо гэжэ нэгэн дуугаар шиидхэбэ. Данара Сусеева хальмаг хэлэнэй шухала асуудал шэнжэлээ.

Данара хадаа Сусеевтэнэй бүлэһөө диссертаци бариһан гурбадахи эрдэмтэнь болоно. Тэрэнэй эсэгэ — Хальмагай мэдээжэ поэт, драматург, литературовед Аксен Сусеев хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат юм. Тиихэдэ Данарын нүхэр Арслан Хараев — биологиин эрдэмэй кандидат.

Данара Сусеевагай гурбан эгэшэ дүүнэрынь багшанар юм. Джангариадань — хүдөөгэй һургуулида, Долоресынь — Хальмагай багшанарай училищада, Светланань — медицинскэ училищада багшалнад. Тэдэнэр уран зохёол, ород хэлэ заадаг.

(АПН).

400 жэл болоһон хибэс

Таллин хотын музейдэ хүнүүдые ехээр һонирхуулһан шэнэ экспонат табигдаба. Энэнь Таллинай магистрадай захилаар Голландиин уран гартанай XVI зуун жэлдэ нэхэһэн, ханада үлгэхэ долоон хибэсэй нэгэн юм. Хуушанай хибэсүүд Эстонидо һаяханайл олдожо байна. 8,6 метр утатай, 1,38 метр үргэнтэй хибэсые Эрмитажай мастерскойдо шэнэлһэн байха.

Тэрэ хибэс нооһон утаһаар нэхэгдэжэ, Энэдхэгтэ буйлуулагдаһан будагаар будагданхай. Хибэс дээрэ библейскэ хаан Соломоной ажабайдалһаа абтаһан зураг зурагданхай. Мүн хажуудань Таллинай багахан гербын һүлдэ зурагдаһан, хибэсэй нэхэгдэһэн 1547 он табигданхай. Хибэсэй зурагууд болон шэрэнь Ренессансын искусствын маягтай. Тус хибэсэй нэхэгдэһээр 400 жэл болоошье һаань, зурагууд болон шэрэнь мүнөөхи зандаа.

Мэргэжэлтэдэй һанамжын ёһоор, ханада үлгэхэ энэ хибэс Ренессансын үеын уран һайханай эдлэлэй олдохонь шухаг зүйл болоно.

(АПН).

Газар дороһоо олдоһон бэшэг

1919 ондо сагаантанай генерал Деникинэй хархис этэгээдүүд Украинын Лебедин хотодо бүлэг совет хүдэлмэришэдые, партизануудые, улаантаниие зэрлиг муухайгаар хэһээн алаһан байгаа. Тэдэнэй хүдөөлүүлэгдэһэн газарта Лебедин хотынхид һаяхан хүшөө бодхоогоо, Совет засагай түлөө тэмсэн унагшадай нэрые мрамор шулуун дээрэ бэшэхэ гэжэ шиидээ һэн. Һаһа барагшадай олонхидынь ондоо нютагай зон байһан, тиимэһээ городойхин тэдэнэй нэрэнүүдые мэдэхэгүй байгаа.

Урдын улаангвардеец Павел Вьюнник Казахстанһаа түрэлхидтөө Лебедин хото ерэбэ. Совет засагай түлөө тэмсэн унагшадые хүдөөлүүлэлсэһэн, хүдөөлүүлэгдэһэн нүхэдэйнгөө нэрэнүүдые бэшэжэ зэд хоолой соо хээд булаһан юм. Эды олон жэл болоһон хойно Павел Вьюнник тэрэ хоолойгоо малтан абажа, бүтэн зандаа байһан бэшэг гаргаба. Хүдөөлүүлэгшэдэй нэрэнүүд: землемер Дмитрий Пестенко, коммунист Михаил Федорченко, партизан отрядай командирай һамган Мария Велигоева, Каменска сельсоведэй түрүүлэгшэ Павел Нагиба болон бусад хүнүүдэй нэрэнүүд тэндэнь бэшээтэй байба. Тэдэнэр помещигүүдэй газар буляан абажа, таряашадта үгэһэнэйнгөө түлөө, ажахые хүтэлбэрилхэ совет эмхи зургаануудые байгуулһанайнгаа түлөө, Лебединскэ уездын ажалшадай шэнэ байдал мандуулхадань туһалһанайнгаа түлөө деникинцүүлтэ зэрлиг муухайгаар хэһээлгэһэн байгаа.

Хүүр дээрэнь бодхоогдоһон хүшөөдэ тэдэ баатарнуудай нэрэ бэшэгдэн мүнхэрбэ.

(АПН).

ҺУРУУЛ СООГИШР БҮРЭЛЗЭБЭШЬЕ...

ФЕЛЬЕТОН

Холо бэшэ хормойдо — эгээ дүтын Эрхирэгэй совхоздо тодоржо эхилһэн хэрэг. Жэл урда тээ тэндэ жэлэй тоосоо табихадань жэгтэй ехэ алгасаан гараа һэн ха. Гушаад мянган түхэриг олзын оронд дүрбэн зуугаад мянганай гарза гараад лэ, ороһон оршонь, гараһан гаршань яашье олдохо юм бэшэ!

— Тиимэ байха арганьгүй. Арбан сүүдхэ соо абаахайн мүрөөршье һаань, хорин сүүдхэ соо хорхойн мүрөөршье һаань мүрдэжэ, мүрлэжэ олготы, эхи захыень тодоруулагты, — гэжэ совхозой директор Бадма Нимаевич Нимаев бадашаха тооной захираа һэн гэхэ.

Бухгалтернуудшье бухалай зэргэ саарһа һэхэбэд, үзэбэд. Үдэр һүнигүй хэдэн сүүдхэ соо тоолобод, тоншобод. Яһан шоото ярьюулбад. Ямаршье үрэ гарабагүй. Тиигэбэшье ахалагша бухгалтер Цыренов урмаа хухараагүй, уруу духа болоогүй, харин ухаамсар һанаамгай байһанаа харуулжа: «Энэ нүхэ һүбэеэ олохоёо болёол хадаа гарза гайгаа нормировалһан обородой мүнгэн зөөридэ оруулая саашань» гэжэ саанаа абааштайханаар дурадхаба. Тиихэдэнь Бадма Нимаевич балайшье һайшаабагүй. Теэд яалтайб? Яабашье нэгэл арга мүрынь олохо хэрэгтэй бшуу даа. Дахин дахин дабтан бодожо үзэһэнэй һүүлээр, эгээ энэ газар тэнгэри хоёрой хоорондо үлэшэһэн дүрбэн зуу мянганай угайдхадаа дүрбэнэйньшье нэгэ хубиие гарза гаргашын хүсэнэг соо багтаан тэмдэглэхэ гэжэ шиидхэбэд һэн ха. Бодото ямар гаргаша болоһон тухайнь моторлохоло нэмэлтэ тэды мянган түхэригэй үбһэн эдигдээ, тэды мүнгэтэ хэрэгсэл зэмсэг хэрэгээ болёо гэхэ мэтээр һөөл зохидоор таарулан бэшэбэд. Ахалагша бухгалтер Цыренов заһамал дансадаа директорэйнгээ гаршье табюулба.

— Энэ иигэжэ хубилгажархиһандамнай зэмэлхэгүй юм аабза? — гэжэ директор һэжэглэнгеэр дуугарба.

— Яһала—шиигүй» наряар хэгдээ. Бараг бэшэ гү даа. Хэр ойлгохо аабы даа,—гэжэ бухгалтер үнэгэн нюдэ үзүүрлэбэ.

Үдэр һүнигүй үрзылдэшэтэрхэнөө һууһан «баарһан» бухгалтернууд үлүү час хүдэлһэнэйнгөө түлөө 607 түхэриг 83 мүнгэ нэмэлтэ түлбэри абабад. Энэнь хуули хубииншье талаар тад буруушаагдаха байбашье, тиигэжэ үгтэбэл ха ям даа. Хайшан гэхэб, Нимаев директор хайрлаа ха ям даа. Томоотойхоноор байхын хойноһоо оролдобошье: «Тоосоомнай хэр гэлдэгшэ ааб, яалдагша аабдии» гээд, бухгалтер Цыренов доохонуур һанаа үнөөндэ дарагдажа, һара үдэрэй ошохые ехэл тэсэжэ ядан үнгэргэдэг болобо.

...Нохой-халхай, сэнтэ сагаан үдэр дунда сахилгаалба. Хүдөө ажахын министрствэһээ, һүүлээрнь үйлэдбэриин управлениһээ үндэр үндэр тушаалта тоо бүридхэгшэд хүрэжэ ерэбэ. Үндыхэшье сүлөөгүй хэбэртэйнүүд һууһа шалгабад. Теэд ехэл ээлэбэ даа, саагуур онгилхо «арга забдагүй», харин наахануур эльбээд, этэрээд лэ, энэ тэрэ жэжэ божо заабари захяа хэлэһэн болоод лэ арилшабад. «Мухар талаан. Мухар талаан... Эдэшни иимэнүүд лэ зон гүбэ даа. Һайнууд. Иимэшүүлтэй наһан соогоошье сугтаа хүдэлхэһөө, зуун граммдахаһаа хэзээдэшье арсахагүйб» гэжэ бухгалтер Цыреновэй һаамалзахыень дуулаа һэм.

Тиихэдэнь бидэ юу хаража миин һуухабибди. Хаана үхэһэн нохой зоогоотойб, яахадаа иимэ гарза гай тохёолдооб,—хэншье элирүүлбэгүй ха ям. Хорхоймнай хүрэжэ, хоромнай бусалжа, блокнот шоото хоёроо шүүрэн абажа, уһан сооһоо хуурайгаар гарахаяа тэгүүлдэг Цыреновтэй урда урдаһаа сэхэ харалсабабди. Цыренов зүрхэ сээжээ тэбэринэ. Өөрөөл зэмэтэй хаям: совхоздоо бүридхэл шалгалта һулаар табяа. Тэрээнэйнь эсэс — иимэ ехэ үрилтэ, дутэгдал!

Ингэжэл нюурынь бэшэ, харин нугаһынь тудаба хаямбибди.

Юрэдөө хүн зондо үгэһэн ганса үри зээлинь зуу гара мянган түхэриг (хуушанайхяар миллион!). Энээнһээ гадуур хулгай худалда ороһон мүнгэн хэдыб? Алмай байхада хулгай гэлсэдэг. Нээрээшье Бадма Нимаевичай абяагүй дуугай байхада, али дүрбэн зүг, найман хизаар тээшэ алта мүнгэ—арад зоной улаан зөөри һэнгэргүйгөөр үрэбхидэг улад тэндэ бии.

Жэшээлэе. Агент-экспедитор М. П. Войтович Онохойн совхоздо экспедиторээр хүдэлжэ байтараа намнуулаад, Эрхирэгэй совхоздо түбхинэһэн хүн. Тиигээд түрүүшын лэ үдэрһөө эхилжэ түбһөөр загнаа. Үшөө приказаар баталагдаагүйшье һаа, энэ ажалдаа ороод байхадаа, ашаа хадагаламжада барижа байһанай түлөө 2 түхэриг 68 мүнгэнэй авансова отчет табиба һэн ха. Мүнгэеэ абаха болоходоо хоёр тоогойнгоо урда нэгэ тоо нэмээжэрхёод, арбан түхэриг үлүү абаадхиба, иигэжэ түрүүшынгээ туршалга үйлэдэбэ. Зай, тиигээд лэ «зүү хулууһан хүн гүү хулуудаг» гэлсэгшэ бэлэй гү. Войтович гартаа бүри ехэ сабуу түрхибэ. Хэдэн олон худал хуурмаг авансова отчедуудые табижа, совхозой мүнгэ зуугаадаар,—мянгаадаар залгижа эхилбэ. Нэгэ баримта: 1965 оной июль һарын авансова отчедоор 1154 түхэриг үрэбхибэ. Эсэсэй эсэстэ, ухэһэншье үнеэнэй хүхэ шобторходоо болохо М. П. Войтович 3576 түхэриг 78 мүнгэ үбэршэлһэн байбал (хүбхытэрөө эдиһэнээ мартаад, хүхэртэрөө мэлзэхэнь бэзэ!).

Совхозой 1-дэхи отделениие эрхилэгшэ Г. Ц. Мункуевые ямар хүн гэхэбта? Үмсэдөө гэр барюулаад, тэрэнээ «Востокбурводто» 6000 түхэригөөр худалдаа. Тиихэдэ энэ мүнгэнэй 4200 түхэригынь Г. Ц. Мункуевта совхозой кассаһаа түлэгдөө. Гэр худалдажа абаһан эмхи мүнөө хүрэтэр мүнгөө оруулаадүй. Энэмнай баһал Бадма Нимаевичай гараар гараһан хэрэг. Ноёлоошын һайнда эдеэшэн—Мункуев!

Бухгалтер С. Д. Цыренов одоол мэхэтэйхэн. XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозһоо үбһэ нягталан дараха ямаршье пресс худалдажа абаагүй аад лэ, тиимэ юумэ абанхайбди гээд 884 түхэриг мүнгэ гаргаша болгон бэшэһэн байна. Теэд үнэн дээрээ энэ мүнгэн али үүдэ үрхөөр гаргаша болооб—мүнөө хүрэтэр тодолжо хэлэхын аргагүй.

Яашаһан бухгалтернууд —«нягталан бодогшод», «нарилан хинагшад» гээшэб. Нюдөө анибхилаад, гараа табяад лэ, мүнгэ, гаргашалжал, гаргашалжал байха. Һэ, юрэдөө, «мүнгэтэй хүн нюуртай, мүнгэгүй хүн нюһатай» гэжэ нэгэ бухгалтерайнь айхабтар бардамаар хөөрэжэ, ангайса энеэжэ байхыень хараа бэлэйбди. Теэдшье бухгалтернууд өөһэдөө гар хүрэнгүй һуунагүй ха. Нэгэ жэшээ: тоосоо хэхэ бүлэгэй бухгалтер Ракшаев гэгшэ 208 түхэриг 41 мүнгэ оро бодогүй эдеэ ха юм.

«Тэмээшье хулууһан, тэхэшье хулууһан—адлил хулгайшад!».

Наряадаар мүнгэ түлэлгэн тоншье гуримгүй. Ажалай түлөөһэн эндэ абаха танаггүйгөөр хазагайруулагданхай. Оройдоо 9 наряд шалгажа үзэхэдэмнай 1718 түхэриг үлүү гаргашалагдаһан байба. Иимэл ушарта ниитын зөөриие сабуу гартан саб шүүрэнэ ха юм даа.

Сэхыень хэлэхэдэ, директор нүхэр Нимаев эгээл «хони хулууһан хүндэ хорёоень заажа үгэһэнтэй адли» үүргэ дүүргээ...

«Мэхэшэдэй минаа эдихэ, хулгайшадай һүр эдихэ» саг ерэхэл байха. Теэд хэзээ ерэхэ юм, энэ сагынь, нүхэр прокурор?

И. ТЫЖЕБРОВ,
Р. ЦЫБИКОВ.

Загарайн аймаг.

ЖАРА НАҺАНАЙ ЖАРГАЛ

Поэт Данри Даниилович Хилтухиние танихагүй үхибүүн мүнөө байхагүй ха. Бэшэһэн зохёолнуудайнь олонхинь үхибүүдтэ зорюулагдаһан юм. Эдир багашуулай уршагта хүхюун үйлэ хэрэгүүдые, абари зангые, ан гүрөөлнүүдэй аяг аашые бодотоор харуулан бэшэхэтэйгээ хамта, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Аугаа дайнай үедэ баатаршалга гаргаһан хатуу зоригтой буряад хүнүүдтэй үхибүүдые танилсуулдаг, танилсуулһаар'ибе.

Д. Д. Хилтухинай түрүүшын зохёолнууд 1930-хи онһоо хэблэгдэжэ эхилһэн байха. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хорёод номуудые гаргууланхай. Бүхы номуудайнь хэһэг дүн хамта миллиондо дүтэлэнхэй. Шүлэгүүдһээ гадна очерк, шэнжэлэлэй статьянуудые олоор бэшэдэг. Буряад оронойнгоо айл нютагуудаар ябуултажа, эдир уншагшадтай уулзажа, һонирхолтой зохид хөөрэлдөө үнгэргэхынгөө хажуугаар аяар холын баруун область, хизаарнуудаар аяншалжа, дайнай үедэ баатаршалга гаргаһан буряад хүбүүдэйнгээ үетэн нүхэдтэй уулзажа хөөрэлдэхэ, дайшалхы хэрэгээрнь һонирхохо ушартай болодог.

Жара наһанайнгаа жаргал эдлэһэн танаа, хүндэтэ Данри Даниилович, үнэн зүрхэнһөө амаршалан, хүхюун аляа үхибүүдтэйгээ ходо уулзажа, шэнэ һонин зохёолнуудаараа баясуулжа ябахыетнай хүсэнэбди.

Бата ДАМЧЕЕВ

(«Алдар» орденой дүүрэн кавалер)

Санагын дунда һургуулида
Соёл эрдэм шудалаа.
Халуун зунай дуулимда
Хамтын ажалда туһалаа.

Үетэнһөө Бата ондоо,
Үлүү, солбон, хурдан һэн.
Барилдаанда түрүүлдэгыень
хододоо
Баясан эндэ дурданам.

Эмниг хүлэгые тиихэдэ
Эмээллэжэ шададаг һэн
бэрхээ,
Жэргэмэлтэ талаар хиидхэхэ —
Жэгүүртэ нашан гэхээр!

Ара тайгын энгэртэ —
Ангуушанай бэрхэ ангуушан.
Эжы, абын гэртэ —
Эрхим бэрхэ дуушан.

Үнгын олон шулуугаар
Үргөөн бодхожо наадагша һэн.
Аляа балшар залуугаар
Заяа хубидаа найдагша һэн.

Хүсэ зоригой шамдан
Хүгжэн ерэхын түлөөдэ
Анда нүхэдөөрөө хамта
Абирагша һэн орьёл өөдэ.

Алдар соло
үүргэгүй
Абахаб-гэдэггүй һэн-бэлээр.
Хэһэн хэрэгээ дүүргэнгүй
Хэзээдэшье орхидоггүй бэлэй.

...Дайсан хоротон манда
Добтолон ороо одоо.
Эршэтэ байлдаанда Бата
Эрын ёһоор мордоо.

Дайнай газарта ерэжэ,
Дабхар зоригтой тэмсээ.
«Баатар, Герой!» — гэжэ
Бата тухай хэлсээ.

«Үхэл —
фашис хүйхэртэ! —
Үгэлэн дабшаа Бата —
Зэбүүрхэлэймнай гал түймэртэ
Зэрлиг нохосууд шатаг!»

...Хүндөөр шархатаад, халаг,
Хүйтэндэ удаан хэбтэбэ.
Халуун шуһан
хамаг
Хубсаһыень норгон нэбтэрбэ.

Эрмэлзэл, баяр, найдал,
Эдир наһаниинь һанагдаба.
Шүүдэр ногоон дайда
Зүүдэн соонь манагдаба.

...Мүнгэн шүүдэршни хатан,
Мүрөөршни ногоон ургаагүйл:
Шамгүйгөөр Берлин, Бата,
Шатажа тиихэдэ унаагүйл!

Дахинаа амиды бодоод,
Дахинаа урагшаа дабшааш.
Үйлэтэ дайсанаа одоо
Үхэлэй эрмэгтэ хабшааш.

...Элдин Буряадаа тэхэрижэ,
Эрын ёһоор жаргааш.
Эльгэлэн газараа тэбэрижэ,
Элшэтэ наранһаань һаргааш,
Сэсэгүүдэй хангалһаа һогтожо,
Сэдьхэлэй аялга бэдэрээш.
Огторгойн сэлмэгтэ обтожо,
Оюун заяагаа мэдэрээш.

Ородһоо Мэлс САМБУЕВ
оршуулба.

Данри ХИЛТУХИН

КОСМОДРОМ

Ямар һүртэй
Абяан шууяан
Арюун гүбээн
Араар дуулданаб?
Харыт, тэндэ
Хамта суглаад,
Хэдэн бэрхэ
Хүйхэр зомнай,
Гантиг шэнги
Газар олоод,
Гоё юумые
Хэжэ ороо.
Балта, алха,
Булад һүхэ
Баһал шангаар
Буунал гээшэ.
Тэрэ газар
Тэгшэлэгдээд,
Тэндэ һайхан
Талмай хэгдээ.
Харин тиигээд
Хүхюу зомнай
Хэжэ дүүргээл
Космодромоо.
Тэрэ талмай
Дээрэ байһан
Түргэн манай
Ракетэмнай
Марс тээшэ
Мордохо юм.
Манай мэндые
Хүргэхэ юм!

Ородһоо Ц-Ж. ЖИМБИЕВ
оршуулба.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Аха дүүгэй туһаламжа

ГАВАНА, январиин 7. (ТАСС). Журналистнуудай уласхоорондын эмхиһээ. Гурбан түбиин арадуудай һаналаа нэгэдэлгын конференциин нэрэ дээрэ телеграмма абтаба. Журналистнуудай уласхоорондын эмхи Урда Вьетнамай арад зондо туһа хүргэхын тула Чехословакиин 50 мянган кронние Урда Вьетнамые сүлөөлхэ национальна фронтдо эльгээхэ гэжэ шиидхээ гээд тэрэ телеграмма доторнь хэлэгдэнэ.

Американска тагнуул мүрдэлгын газарай шэнэ „оролдолго"

ВАШИНГТОН, январиин 7. (ТАСС). Американска тагнуул мүрдэлгын эмхи Вьетнамдахи хархис дайнда эсэргүү буруушаалгын хүдэлөөнэй Холбоото Штадуудта улам ехээр дэлгэржэ байһые наринаар адаглан гэрдэхэ шэнэ ажалтай болонхой. Нёондо жэл болоһон буруушаалгын митингнүүд, демонстрацинууд ба дабшалгануул тагнуул мүрдэлгын эмхиин «онсо анхаралда» абтаһан байгаа гэжэ Мүрдэлгэ хэдэг федеральна бюрогой директор Эдгар Гувер тусхай элидхэл соогоо мэдэрээ. Тэдэ демонстрацинууд, дабшалгануудай гол хүсэниинь студентнэр, дайнда дурагүйшүүл байгаа гэжэ мэдэрбэшье, буруушаалгын үргэн ехэ хүдэлөөе «коммунис кампани» шэнгеэр харуулха гэжэ һэдэнэ.

ГАВАНАДАХИ КОНФЕРЕНЦИ ДЭЭРЭ

ГАВАНА, январиин 7. ТАСС-ай тусхай корреспондентнэр М. Артюшенков, Р. Князев, В. Ласкарев иигэжэ дамжуулба:

Гурбан түбиин арадуудай һаналаа нэгэдэлгын нэгэдэхи конференциин пленарна заседани январиин 6-най үдэшэ эхилһэн аад, январиин 7-ной үглөөгүүр болотор шахуу үргэлжэлөө. Эндэ 17 ороной түлөөлэгшэд үгэ хэлэһэн байна. Эдэнэр өөһэдынгөө оронуудтахи байдал тухай, империализмда, колониализмда эсэргүүсэн, национальна бэеэ даанги байдалай түлөө, хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ жагсан бодоһон арадуудай тэмсэл тухай хөөрэбэ. Империализмда эсэргүү хүсэнүүдэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ, һаналаа нэгэдэлгын хүдэлөөе мүнөө сагай түгэлдэр хүсэтэ ябуулга болгохо гэһэн гурбан түбиин түлөөлэгшэдэй халуун уряанууд арадуудай ехэ хуралдаанай трибунаһаа дахинаа зэдэлбэ. Африка түбиин оронуудтахи колониализмын хүндэ хүшэр үлэгдэл хойшолон, тэрээнтэй тэмсэхэ шухала тухай Угандын, Басутолендын, Танзаниин ба Кениин түлөөлэгшэд хэлээ.

Мүн Бразилиин, Таиландын, Британска Гвианын, Кипрэй, Перугэй, Непалай, Чилиин, Сальвадорой, Индиин болон бусад оронуудай делегадууд үгэ хэлэһэн байна.

Тиин, конференциин хүдэлмэриин түрүүшын шата — пленарна заседанинууд мүнөөдэр дүүрэө. Эндэ 70 шахуу делегациин толгойлогшонор үгэ хэлэжэ, конференциин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан асуудалнуудаар өөһэдынгөө һанал бодолнуудые найруулаа.

ДОМИНИКАНСКА РЕСПУБЛИКАДАХИ БАЙДАЛ БЭРХЭТЭЙ БОЛОНХОЙ

НЬЮ-ЙОРК, январиин 7. (ТАСС). Доминиканска Республикын саг зуурын президент Гарсиа Годой гэгшэ хилын саанахи «дипломатическа тушаал» даахаар оронһоо сүлэгдэһэн сэрэгэй ударидагшадай списогые үсэгэлдэр соносхоо гэжэ американска агентствэнүүд Санто-Домингоһаа мэдээсэбэ. Доминикан арадай буһалгаае дарагшадай хажуугаар «Конституциин тала баригшадай» ударидагша полковник Франсиско Кааманьо, тэрэнэй туһалагшадай нэгэн Мануэль Рамон Монтес, восстанида хабаадаһан ондоо дүрбэн мэдээжэ хүнүүд (энэ дүрбэнэй нэрэнь үшөө мэдэгдэнэгүй) оронһоо намнагдахань. Энэ ушар олоной анхарал татана. Полковник Кааманьо Лондондо байха сэрэгэй атташе болгогдон томилогдоо.

Буһалгаалан бодогшодой хүтэлбэрилэгшэдые оронһоо сүлэхэ һанаатай байһан тухайдаа соносхоһонойнь һүүлээр Годойе дэмжэхээ болибобди гэжэ конституциин тала баригшад мэдүүлээ гээд ЮПИ агентство мэдээсэнэ.

НЬЮ-ЙОРК, январиин 7. (ТАСС). Американска агентствэнүүдэй Санто-Домингоһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, «дипломатическа тушаал» даахаар оронһоо сүлэгдэхэ болоһон сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэдэй списогые саг зуурын президент Гарсиа Годойн соносхоһон дары тэдэ ударидагшад Годойн захиралтые дүүргэхээ арсаһан, мүн доминиканска армиин подразделенинүүд правительствын радиостанциие эзэлһэн байна. Президентын ордон тээшэ танкнууд дабшажа ябана, сэрэгэй урбалта боложо эхилээл хаш гэжэ ЮПИ агентство мэдээсэбэ. Агентствэнүүдэй дамжуулһанай ёһоор, Санто-Домингын зарим үйлсэнүүдтэ граждан зон баррикадануудые бодхожо байна.

АП агентство лаб мэдээнүүдые үндэһэ болгон иигэжэ мэдээсэбэ: провинцидахи нэгэ полк Годойн правительствада эсэргүүсэн бодоо.

ОЛОШОРОГ ЛЭ АН ГҮРӨӨЛНАЙ

Манай Буряад нютагай хүбшэдэ буга, хандагай, гүрөөһэн ба бусад туруута ангууд, хура, хүдүү, һойр жэгүүртэн, үнэтэ арһатай амитадһаа — булган, хэрмэн, һолонго, үнэгэн болон элдэб ангууд олоороо амидардаг. Эдэ ангууд бултадаа гүрэнэй агнууриин жаса болоно. Хабар, намартаа манай эндэхи нуур сөөрэмүүдтэ уһанай шубууд — нугаһан, галуун болон хун шубууд хэдэн мянгаадаараа суглардаг.

Агнууриин баялигые зүбөөр хэрэглэхын тула манай республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор агнууриин гурим баталагдаһан зааб даа. Гурим дотор ямар ан, шубууе хаана, хэзээ, ямар сагта барихаб гэжэ эли тодоор хэлэгдэнхэй.

Агнууриин гурим эбдэжэ, хуули бусаар хулгай хэжэ, агнууриин ажахыда хохидол ушаруулдаг зон дайралдадаг.

Үнгэрэгшэ 1965 ондо манай республикада хулгайгаар агнадаг 450 хүн баригдаа. Энээнэй тоодо 250 хүн хуули бусаар туруута амитадые агнаа. 186-ниинь нугаһанай хойноһоо мүлхижэ ябаһаар баригдаа. Тэдэнэр 57 гүрөөһэ, 5 хандагай, 5 буга, 4 хабарга, 3 бодон гахай хуули бусаар хюдаһанаа балшыса баригдаа.

Байгаалиин баялигта хоро хүргэгшэдтэй тэмсэхэ хэрэгтэ олониитын түлөөлэгшэд горитойхон туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Тэдэнэй дундаһаа ниитын хэдэн инспекторнүүдые дурдамаар. Ярууна нютагай А. Ч. Чимитов гэжэ нүхэр зүбшөөлгүйгөөр буга гүрөөһэн хоёрые алаһан Цыреторов, буга бариһан Цыренжапов, Чимитов, гүрөөһэ буудаһан Цыбиков гэгшэдые балшыса бариһан байгаа. Тэлимбэ нютагай Д-Н. Дугаров нюусаар хандагай унагаагаад байһан Куклин Машанов хоёрые, буга бариһан Лапцевые барижа, эдэнэртэ яла түрүүлһэн байгаа. Иимэ тоо, баримта дурдаха болоо һаг олон. Зүгөөр республикын ангай ажахын управлениин хүдэлмэришэдтэ иигэжэ туһалалсажа, байгаалиингаа баялиг арьбадхалсажа ябаһан ниитын олон түлөөлэгшэд мүнгэн шанда һаяхан хүртэбэ. Тэдэнэй дунда Л. М. Ковалев, П. Н. Краснов, А. Г. Белобородов, А. Ч. Чимитов, Д-Н. Дугаров, Г. Н. Бугаев болон бусад бии.

Агнууриин ажахыда хохидол ушаруулдаг этэгээдүүдтэй шанга тэмсэл ябуулжа байдаг эдэнэртээ амжалта хүсэе.

М. ГЫЛЫКОВ,
агнууриин ажал эрхилэгшэ.

Д. А. Абашеев

Буряадай соёл культурын хуушанай ажал ябуулагшадай нэгэн, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, доцент Даниил Алтаевич Абашеев 1966 оной январиин 7-до 76 наһатайдаа гэнтын үбшэндэ дайрагдажа, наһа бараба.

Д. А. Абашеев ажабайдалаа удаан ехэ замаар ябажа гараа юм. 50 жэлһээ үлүү саг соо багшын болон эрдэм ухаанай хүдэлмэри эрхилээ.

Д. А. Абашеев 1890 ондо Эрхүүгэй областиин Балаганска уездын Үхэр тосхондо түрэһэн юм. 1905 ондо Эрхүүгэй багшын семинари дүүргээд, 1910 онһоо эхин шатын һургуулиин багшаар хүдэлжэ эхилээ һэн. 1924—1926 онуудай туршада Монгол ошожо, арадай университедэй директорээр хүдэлһэн байна.

1926 ондо Д. А. Абашеев Эрхүүгэй Гүрэнэй университедэй багшанарай факультедтэ ороо һэн. Тэрэнээ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр 1929 онһоо 1933 он хүрэтэр Улаан-Үдын һургуулинуудта багшалаа. 1933 онһоо 1934 он хүрэтэр Буряадай Культурын институдай научна хүдэлмэрилэгшөөр ажаллаһан байна. Д. А. Абашеев 1934 ондо дахинаа багшын ажалда орожо, Буряад-Монголой Дээдэ коммунис һургуулида хүдэлбэ.

1943 онһоо 1953 он хүрэтэр Даниил Алтаевич Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдта буряад хэлэ, литературын кафедрын доцентээр хүдэлөө. 1953 онһоо 1956 он хүрэтэр Буряадай комплексно институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшөөр ажаллаһан байна.

Д. А. Абашеев багшын ехэ хүдэлмэри хэхэтээ хамта, мүн эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри эрхилдэг һэн. Тэрэ һуралсалай ном дэбтэрнүүдые зохёоһон, буряад хэлээр хэдэн шэнжэлэлгэ толилуулһан байна.

Тон үнэн сэхэ, ажалша, даруу һайхан зантай байһан тула дань Д. А. Абашеевые бүхы зон үнэн зүрхэнһөө хүндэлдэг бэлэй.

Хайрата Даниил Алтаевич тухай һайн һайхан дурасхаал тэрэнэй олон һурагшадай, сугтаа багшалһан, эрдэм ухаанай ажал эрхилһэн нүхэдэйнь зүрхэ сэдьхэлдэ удаан мартагдахагүй.

БҮЛЭГ НҮХЭДЫНЬ.

ШЭНЭ ТОСХОН

Һая болотор эзэгүй хооһон дайда байһан Тужа гэжэ нютаг һүүлшын хоёр жэлэй туршада горитойхон тосхон болошоо. Тэндэ Хориин леспромхозой модо бэлэдхэлэй участок нээгдэһэн байна. Энэ богонихон хугасаа соо Тужа һууриида модошодой олон шэнэ гэрнүүд бодонхой.

Н. ДАМБАЕВ.

Унеэн хандагай түрэбэ

Кипень посёлогой «Плодовоягодна» совхозой малай нэгэ фермын тугалнуудай дунда хандагайн тугал тэнжээгдэжэ байдаг. Энэ хандагайе «Нотация» гэжэ нэрэтэй тус фермын нэгэ үнеэн түрэһэн гэхэ. Ленинград шадар мүнөө 30-аад мянган хандагай тоологдодог. Зүгөөр эдэниие агналга хорюултай дээрэһээ, тайгын тураг ангууд хүнһөө балайшье айхаяа болиһон. Тиигэжэ эдэнэр тала дайдаар дуран соогоо бэлшэжэ ябахаһаа гадна, хотын үйлсэ талмайнуудта үзэгдэжэ, багашуул болон ехэшье зониие гайхуулдаг, һонирхуулдаг болонхой. Заримдаа тураг эдэ ангууд бэлшээри дээрэ ябаһан малнуудтайшье суг бэлшэдэг юм.

(«Советская Россия» газетэһээ)

Сүүд дээрэһээ

ХҮЛИСЭЖЭ БОЛОХОГҮЙ

Советскэ районой арадай сүүдэй хоёр дабхар байшанда оро. Эндэ янза бүриин хэрэгүүд үдэр бүхэндэ харагдана. Ушар ёһо мэдэхэгүй гү, али алдуу эндүү гаргаһан дээрэһээ заримууд уршагта хэрэгтэ орёолдожо, уй-хай болодог, гэм зэмэеэ мэдэрдэг; тиихэдэ зорюутын һаналаар ямар нэгэн хэрэг үүдхэжэрхёод, тархяашье үргэдэггүй хүдхэшүүл байха.

Сүүдэй улаан һандали дээрэ, тэбхэр хорёо соохоно Ю. И. Богданов гэдэг хажуудаа харуултай һууна. Ёһотойл муу һанаатай, муухай ябадалтай хүн. Мүрөө хэлтылгээд, тархяа һанжуулаад, хажуу тээшээ хазайжа, харахада саанаһаа һожоргүй хүйтөөр үзэгдэнэ. Гушаад һая гаража ябаһан шарайнь зүдэрүү, хубхигар сагаан.

Судья И. С. Манжеев тэрэнэй гэмтэ ябадал тухай согсолбори уншаба.

— Архи уужа ерээд лэ, һамгаа хэдэн дахин сохиһон, хулиган ааша гаргаһан хүн байнат. Зүб гү? Гэмэ зэмэеэ мэдэрнэ гүт? — гэжэ судья асууба.

— Мэдэрнэ... тиихэдээ заримынь... — гээд һандали дээрэ һуугша хүл дээрээ зогсожо, һанаа алдан, гүбэд гэбэ.

— Урда тээнь сүүдтэ ороо һэн гүт?

— Ороо һэмби.

— Юунэй түлөө?

— Хулигантаад...

— Тиигээд лэ удаа дараалан гэршэнэр нүхэд Вятчина, Тугаринова болон бусад дуудагдана. Архи уугаад лэ һамгаяа сохидог, хоёр хүүгэдээ айхабтар ехээр айлгадаг, һүрдөөдэг байһаниинь улам эли боложо үгэнэ.

— Һамгаяа бахалуурдаа һэн гүт?

— Үгы, — Богданов харюусана. Гэршэнэр Полянская, Ланцова гэгшэд дуудагдана. «Модо шулуу бараад, һамгаяа эрьюулжэ гү, али бахалуурдажа байхыень нэгэтэ бэшэ, харин хэдэн дахин хараһан байнам... Һогтуугаар лэ гүйжэ ябагша. Нэгэтэ һамганиинь аргагүй айһан, бахардаһан юумэ манда гүйжэ ороо бэлэй. Удангүй хойноһоонь үбгэниинь шуухирһан, уурлаһан юумэ орожо ерээ һэн. Үлдэжэ гаргаа һэмди. Гэртэнь орожо, һамгантайнь хонолсоо һэмди. Ондоо хүнэй байлсахада, балай ехээр элдэбээ гарахаяа болидог, — гэжэ гэршэ тодорхойлбо.

— Үгы, теэд яахадаа гэм зэмэеэ абаһаар мэдэрнэгүйбтэ? — гэжэ асуубаб.

— Өөрөөшье мэдэнэгүйб, — гэжэ тэрэ хүйтөөр харюусаба. — Тиигээд лэ хүлисэхые гүйнаб. Архил уухадаа аашалдагби. Энэ ябадалаа огтолон болихоб. Бэемнишье нэгэ тиимэшэг. Ходо халуурдагби, — гэжэ гонгинобо.

Документнүүдые шалгажа үзэхэдэ, элүүр хүн. Түрмэдэ хаахагүйе гүйнэ.

Прокурор болон адвокадай үгэ дуулаад, шиидхэбэреэ зүбшэлдэхээ зал сооһоо гаража ошоо һэмди. «Түрүүшынхеэ сүүдлүүлжэ байһан хүн бэшэ. Зорёон лэ туршажа гүйнэ гээшэ ха. Хүлисэжэ болохогүй. Хэһээхэл хэрэгтэй... Һамгаа алахань дутаа гү? Эгээл хатуугаар хэһээхэ», — иигэжэ дурадхабаб. Намайе судья, нүгөөдэ заседатель дэмжэбэ.

Ю. И. Богдановые жэл зургаа һараар түрмэдэ хааха, эрхыень хаһаха тухай шиидхэбэри судья уншан тунхаглаба.

Зал соо байгшад бултаараа энэ шиидхэбэриемнай һайшааба. Һамганииньшье һанаатаа амаршаба янзатай.

Энэ сүүдтэ залуушуул олон һуугаа. Дурсагдаһан хэрэгэй хэзээ харагдаха тухай бүри хэдэн хоног урид соносхоо һэмди. Энэ сүүд олохон лэ хүндэ һургаал болоо бээзэ даа. Сугларһан зоной нюур шарай ажаглахада, эгээл тиигэжэ тухайлхаар байгаа һэн.

Архи ууха, аяг ааша гаргаха, эхэнэр, үхибүүдтэ хэрзэгы шэрүүнээр хандаха ябадалые яашье тэсэжэ болохогүй.

Саашадаашье мүн лэ иимэрхүү хэрэгүүдые олон хүнэй хабаадалгатайгаар хаража, шиидхэжэ байха гэжэ хэлсээбди. Зүгөөр сүүдэйнгээ заседаниие зохидоор түсэблэжэ, тоб гэмэ тодо һонороор ондоо асуудал дайруулангүй, шашаг бэшээр үнгэргэхэ гэжэ хэлсэнхэйбди. Тиихэдэмнай сүүдэй заседани бүри ойлгосотой, һонирхолтой боложо үгэхэ хаям.

Ц. АЛЕКСЕЕВА,
Госбанкын бухгалтер,
арадай сүүдэй заседатель.

Болоһон ушар

АМБААРАЙ АДА

Урдань Анаа нютагта тайшаа Тарва ноён байһан гэхэ. Тэрэнэй амбаар догор үхэр хулганаан — харха бии болобо ха. Тэрэ харха олон жэлдэ баянай юумэ эдижэ, таргалхадаа бэень улам томо оолоһон гэхэ. Тиигэжэ гэрэйнгээ эзэдые айлгадаг һэн. Газаа хүн амитанай ябахада, амбаар соонь юумэнэй дээрэһээ түс гээд бууханьдуулдадаг болобо. Хүнэй ябаад шагнахадань, ехэ амитан шэнги ф, уф, а гэһэн амидаһан абяан гарадаг болоһон байгаа. Тэрээниие ямар хүсэтэй үхэдэл, шүдхэр бии болобо гээшэб гэжэ хүнүүд ехэ айдаг болобо. Тэрээнһээ айжа, Тарва тайшаагайхин ондоо буусада зөөжэ ошоһон юм. Нэгэтэ зун үбһэнэй саг болобо. Нэгэ үгытэй Шорболой гэжэ хүниие 40 түхэригөөр хүлһэлжэ, тэрэ буусада нэгэ нохойтой, нэгэ буутайгаар тайшаа абаашаһан гэхэ.

Үбһэшэн гансаараа тэрэ буусадаа түрүүшынгээ үдэшэ хонобо.

Үглөөгүүр һэрихэдэнь нохойнь ехэ ууртайгаар хусажа байба. Юу хараһыень обёорходонь, гэрһээнь зүүн урда нэгэ ехэ ябгалаатай модон байгаа ха. Тэрээнэй хүнды руу хараад, нохойнь хусажа байба ха. Шорболой нохойн хусаһан газарта ошоод, тэрэ модоной хүнды руу харахадань, модоной забһарта нэгэ ехэ хөөшхын тухай бэетэй аад, үһэгүй, ута һүүлтэй, ондоо янзын амитан урдаһаань гэтэжэ һууба.

— Одоо ехэ шүдхэр үхэдэлынь энэ байба хаям гэжэ һанаад, гэртээ орожо, буугаа һомолжо һууха зуураа, «энэ шүдхэрые буудахадаа, буугайнгаа һомондо шуһаяа түрхеэд буудабал һайн гэгшэ бэлэй гэжэ һанаад, хурганайнгаа зэтэр шулгалан шуһа гаргаад, һомондоо шуһаяа түрхижэ, буугаа һомолоод, тэрээндээ ошобо. Харахадань, үнеөхинь һуужа байба ха. Тэрээнэй үбсүүн дунда шагаажа шагаажа буудажархиба. Буугай ехэ абяан гараад, тэрэ буудуулһан амитаниинь ехээр шашхажа, муухайгаар абяа гаран унаа гэхэ. Тэрэ модые задалжа үзэхэдэнь, уга һүүлтэй томо хөөшхын тухай бэетэй, үрбэн шүрбэн үһэтэй иимэ нэгэ амитан үхэһэн байба. Ехэ дайсаниие дараһан хэбэртэй болоод, ан-бун гэжэ амархан сайлаад, үбһөө сабшажа эхилбэ. Удангүй үглөөнэй оролго болобо. Тарва ноёной хүбүүн тарган мяха, сай абаад, үбһэшэндөө ерэбэ ха.

Шорболойн хажууда ерээд, «һайн хонобо гүт?» — гэжэ асуухадань:

— Һайн хонобоб. Үглөөнэй ехэ амитаниие алаад байнаб, — гэжэ харюусаа.

— Ямар амитан гээшэб?

— — Ошожо харахадаа мэдэнэ бээзэт, — гээд хоюулаа бууса тээшээ ошобо. Тэрэ алаһан амитанайнь шорын үзүүртэ хадхаатай байхыень хараад, Тарва ноёной хүбүүн асарһан хүнһөө түргэн үгөөд, гэр тээшээ түргэн бу[illegible] ха.

Шамдан гэртээ ху[illegible], үбһэшэн Шорболоймнай нэгэ ехэ амитаниие алаба гэжэ гэртэхиндээ дары түргэн дуулгаба. Тарва тайшаа энээниие дуулаһаар, дасан тээшэ мориной хурдаар гүйлгэжэ оробо ха. Дасангай ехэ ламые залажа асараад, үнеөхи үбһэшэн Шорболойе, тэрэ алаһан амитанаа абаад, үтэр түргэн ерэ гэжэ захюулба ха. Шорболой тэрэ захяа дуулаһаар, амитанаа абаад, гэртэнь ошобо.

Гэртэ хүрэжэ ерэхэдэнь нэгэ бүдүүн лама морилжо ерэнхэй, ехэ түхеэрэлгэ боложо байба даа.

Шорболой ламада абаашажа аймшагтай амитанаа харуулба, үзүүлбэ.

Ламань ехэл удаан тэрэниие үзэжэ шэнжээд, «Энэшни тон ехэ дайсан дарагдаа юм байна» гэбэ.

«Энээниие гүрэмөөр уншажа гаргая» гээд бүхэли зунай үдэр уншажа үнгэргэһэн гэхэ.

Үнеөхи үбһэндэ ороһон Шорболойе ехэ дайсаниие мнай дараба гээшэш гэжэ 40 түхэриг мүнгэн дээрээ нэгэ улаагша үнеэ үгөөд, гэртэнь бусааһан.

«Тэрэмнай олон жэлдэ баян тайшаагай юумэ эдижэ таргалжа томо болоһон хулганаан байһан юм даа», — гэжэ Шорболой хожомынь хэлэдэг бэлэй.

Б. ШОЙЖИТОВА.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай сагай уларил иимэ байхаар хүлеэгдэнэ:

Байгал шадар зарим газарнуудта бага зэргэ саһан орохо. Энэ багаар 16—21, Зүүн-хойто аймагуудаар 27—32, бэшэндэ 22—27 градус хүйтэн байха. Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 27—29, үдэртөө 22—24 градус хүйтэн байха.

ЭСЭГЫН ЭРХЭ МУНСА ХҮБҮҮН.

Д. ДУГАРОВАЙ фотоэтюд.

ИИМЭШЬЕ ЮУМЭН ТОХЕОЛДОДОГ

Хойто-Аха. Ан гүрөөлөөр элбэг дайда. Хэрмэ, булга олоор олзолдог хадаа манай антуушад энэ агнаха дуратай юм. Энэ намар Сэбэг хүбүүн тиимэ ошоһон байгаа. Энэ нүхэрнай ехэ дүй дүршэлтэй ангуушан. Даб гээд юумэнһээ айха, сухарихышье мэдэхэгүй.

Хэдэн хоног ябажа, агнаха газартаа хүрөөд, үдхэн ойн захада майханаа татаба.

Нэгэтэ агнуурһаа бүрэнхы болоһон хойно бусаад, галаа носоожо оробо. Уданшьегүй гал дэбжээгдэжэ, майхан тойроод һаруул болошобо. Сэбэг үдэрэйнгөө олзые үбшэжэ, түүдэгэй дэргэдэ һууна. Үдэр ехээр эсэһэн Арсалан гэдэг нохойнь эзэнэйнгээ хажууда нойрсожо хэбтэнэ.

Гэнтэ газарай доһолһондол майханиинь һалганашаба. Сэбэгтэ майханиинь хахаршаһандал үзэгдэбэ. Арсалан ехээр хусажа, борожо эхилбэ. Ангуушан һуга харайн бодошоно. Харахадань — томо баабгай майханайнь дэргэдэ ерэнхэй, добтолһон нохойдо сухалдажа. Арсаланиие һабартаа оруулан ядана. Сэбэг сошордобогүй. Аргаахан буугаа абажа, «уряалгүй айлшаниие» «бүхэ нойроор» унтуулжархиһан юм.

Энэнь нэгэтэ ангуушадай шархатуулһан арьяатан байшоо.

В. ГАЛСАНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Правда» газетын январиин 8-най «Хани барисаан ба аха дүүгэй харилсаа холбоон» гэһэн түрүү бэшэг; БурАССР-эй Верховно Соведэй сесси тухай мэдээсэл; «Улаан Оронго» колхозой партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха комиссиин гэшүүдэй «Сабшалан — манай баялиг» гэһэн статья; ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Б. Федоровой «Сэгнэлтэ — арьбалалта» гэһэн статья; А. Митниковэй «Кубометрээр бодоходо» гэһэн фельетон.

Гурбадахи хуудаһанда: хилын саанахи һонинууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Э. Фадеевэй «Сэлэнгэ тухай дуун».

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н03319. Зак. № 34.